

Slovenski 2 čebelar

YU-ISSN-0350-46907
Letnik XCV – Leto 1994

Slovenski čebelar

VSEBINA

ZČDS: Vabilo na XVII. republiški čebelarški seminar, ki bo v OŠ Polje pri Ljubljani 12. februarja 1994	33
Milan Runtas: Analiza ankete	34
Milan Meglič: Čebelarjeva opravila v februarju	38
Mateja Leskovar: Najstarejši nemški čebelarški muzej	40
BOLEZNI ČEBEL	
Janez Jelenc: Čebelarjenje z varozo	40
Magdalena Vidmar, Tatjana Obal: Delo komisije za bolezni čebel na kongresu v Pekingu	42
Janez Jelenc: Bomo hudi gnolobi pustili odprta vrata	44
Franč Šivic: Dve zanimivosti iz Trnovskega gozda	46
Aleš Gregorc, J. Senegačnik: Posvet o ugotavljanju kakovosti medu	47
Franč Šivic: Pismo iz Sarajeva	48
Janez Mihelič: Štajerski čebelarji so slovesno praznovali 100. obletnico rojstva velečebelarja Franca Kirarja	49
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV	
Pavle Zaletel: Prvi izletni dan	51
Lojze Ličen: AŽL panji v majhnih čebelnjakih na kolesih	54
ZGODOVINA SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA	
Jože Rihar: Ob 220. obletnici smrti Antona Janše	56
IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA	
Runtas, Skok, Mihelič: Povzetki razprav na regijskih posveth čebelarških organizacij	57
Rudi Rojina: Spomin na Frančiška Rojina	58

Št. 2

1. februar

letnik 96

CONTENTS

ZČDS: Invitation on the republic beekeeping branch meeting which will be 12 february 1994 in the elementary school in Polje near Ljubljana	33
Milan Runtas: Analysis of questionnaire	34
Milan Meglič: Beekeepers occupations in February	38
Mateja Leskovar: The oldest Beekeeping museum in Germany	40
BEE DISEASES	
Janez Jelenc: Beekeeping with varroasis	40
Magdalena Vidmar, Tatjana Obal: Work of the standing comition for bee diseases in the last Apimondia international beekeeping congres in Beijing	42
Janez Jelenc: Will we open the door for the american foul brood	44
Franč Šivic: Two curiosits from the Trnovski forest	46
Aleš Gregorc, Jurij Senegačnik: Conference for establish the quality of honey	47
Franč Šivic: A letter from Sarajevo	48
Janez Mihelič: Beekeepers from Štajerska region has celebrate a 100. years of birth one of the famous beekeeper in this region Franc Kirar	49
OUR BEEKEEPERS EXPERIENCES	
Pavel Zaletel: First day for bee cleaning in a new year	51
Lojze Ličen: AŽL hives in a small beehouses on wheels	54
HISTORY OF SLOVENE BEEKEEPING	
Jože Rihar: 220 years anniversary death of Anton Janša	56
FROM THE SOCIETY LIFE	
Runtas, Skok, Mihelič: Abstrasts of discession from the region conferences of beekeepers	57
Rudi Rojina: A memory of well known beekeeper and editor of Slovenski čebelar	58

Slika na naslovni strani:

Člani novoustanovljenega čebelarskega društva Ormož na občnem zboru. Foto: J. Mihelič

VABILO NA XVII. REPUBLIŠKI ČEBELARSKI SEMINAR, V OSNOVNO ŠOLO V POLJU PRI LJUBLJANI

**Zveza čebelarških društev Slovenije prireja
v SOBOTO, 12. februarja 1994,**

XVII. REPUBLIŠKI ČEBELARSKI SEMINAR.

Seminar bo v dvorani Osnovne šole v Polju pri Ljubljani (Polje št. 358)

DNEVNI RED SEMINARJA

OB 9. URI ZAČETEK SEMINARJA – Predsednik ZČDS inž. Marjan Skok

PREDAVANJA:

9.15 do 11.00

dr. Josef A. Stark iz Upsale (doma iz Metlike) – Švedska univerza za agronomijo, oddelek za čebelarstvo:

PRIMERJAVA ŠVEDSKEGA IN SLOVENSKEGA ČEBELARSTVA TER MOŽNOSTI ZA NADALJNI RAZVOJ

11.00 do 12.00

dr. Janez Poklukar in Pavle Zdešar, Kmetijski inštitut Slovenije:

IZRABA GOZDNE PAŠE V SLOVENIJI – izkušnje in težave v letu 1993

ODMOR

12.15. do 14.00

OKROGLA MIZA – povezuje **g. Pavle Zdešar**:

KAKO IZBOLJŠATI IN POSODOBITI NAŠO ČEBELARSKO OPREMO IN NAPRAVE

Sodelujejo člani Komisije za tehnologijo in izdelovalci opreme.

Po vsakem predavanju bo krajša diskusija. Na začetku bodo proizvajalci čebelarске opreme predstavili tudi novosti ali izboljšave.

ČEBELARSKA RAZSTAVA OPREME IN PRIPOMOČKOV

V avli šole bo organizirana tudi razstava čebelarске opreme in različnih tehničnih novosti v čebelarstvu. Na njej bo sodelovala večina domačih izdelovalcev. Vabimo tudi vse, ki jih še nismo povabili, naj sodelujejo na razstavi.

Vsi čebelarji, ki to želijo, pa naj do 10. februarja 1994 pošljejo pisne predloge in pripombe v zvezi z izboljšanjem čebelarске opreme. Predloge bomo obravnavali na okrogli mizi.

Vsak udeleženec bo ob plačilu kotizacije 400 SIT prejel zbornik referatov.

Za hrano in pijačo bo poskrbljeno.

VLJUDNO VABLJENI!

ZČDS

Pogled na del razstave ČD Laško ob praznovanju devetdesetletnice uspešnega dela društva. Na sliki je g. Majcen, ki je uredil razstavo. Foto: F. Marolt

ANALIZA ANKETE

MILAN RUNTAS

Da branje in pisanje nista odliki Slovencev, je že pred stoletjem ugotovil veliki slovenski pesnik, da pa se navade do danes niso prav nič spremenile, ugotavljamo tudi na Zvezi. Od 6500 naročnikov Slovenskega čebelarja je na anketo, objavljeno na ovojnici 10. številke našega glasila, odgovorilo samo 92 čebelarjev. Če so razmere v čebelarstvu, delo društev in osrednje čebelarске Zveze tako dobre, da kar 98,5 odstotka čebelarjev nanj nima priponb, smo res lahko zadovoljni.

Žal, predobro vemo, da to ne drži!

Pobudo za anketo in osnutek le-te je pripravil mlad čebelar Boris Seražin, saj želi z enako mislečimi ustanoviti čebelarско zadrugo. Tudi sicer je dobro, da je osnutek ankete pripravil čebelar, ki se preživlja s čebelarstvom, in ne mi »pisarniški molji« na Zvezi. S tem je bolj izražen neposreden interes čebelarjev, saj so vprašanja naravnana na najbolj žgoče teme v čebelarstvu.

Anketa je anonimna, zato smo pričako-

vali stroge ocene dela društev in Zveze ter smeje pobude za izboljšanje le-tega.

Analiza odgovorov na zastavljena vprašanja kaže, da je nanje odgovorilo največ velikih čebelarjev, računano v odstotkih glede na vso čebelarско populacijo. Anketo smo po velikosti čebelarstev razdelili na tri skupine:

- skupina A – do 30 panjev, 49 vrnjenih anket;
- skupina B – od 30 do 100 panjev, 35 vrnjenih anket;
- skupina C – nad 100 panjev, 8 vrnjenih anket.

Med vsemi čebelarji v Sloveniji je v skupini A 86 odstotkov čebelarjev, na anketo pa jih je odgovorilo le 0,8 odstotka, v skupini B je 12,8 odstotka čebelarjev, izpolnjeno anketo je vrnilo le 4,2 odstotka, in v skupini C 1,2 odstotka čebelarjev – anketo je izpolnilo 10,2 odstotka teh čebelarjev.

Na vprašanja o ekonomiki čebelarstva smo prejeli tele odgovore

VPRAŠANJE	število odgovorov/odstotek		
	A	B	C
1. Število prevažalcev po skupinah:	16/32	23/65	8/100
2. Na katerih področjih čebelarji najbolj pogrešajo pomoč ZČDS:			
a) pri trženju:	19/38	22/62	6/75
b) pri strokovnem izobraževanju:	7/14	4/11	1/12
c) pri zdravstvenem varstvu čebel:	8/16	3/8	0
d) pri propagiranju čebeljih pridelkov:	3/6	3/8	0
e) pri urejanju paš:	3/6	2/6	0
f) brez odgovora:	9/18	3/8	0
3. Povprečni donosi medu:			
a) do 15 kg:	31/63	10/28	3/37
b) do 25 kg:	11/22	12/23	3/37
c) nad 25 kg:	3/6	9/26	0
d) brez odgovora:	4/8	4/12	2/25
4. Kako čebelarji prodajajo med:			
a) na domu	44/89	30/86	6/75
b) Medexu oz. trgovinam:	1/2	11/31	5/63
c) še na zalogi: A – 3800 kg, B – 31.000 kg, C – 10.200 kg. Na zalogi je največ akacijevega (13 t), cvetličnega (11 t), kostanjevega (10 t) in smrekovega medu (9 t) ter manjše količine medu drugih vrst.			
5. Kako zaščititi domači med:			
a) prepoved uvoza:	7/14	14/40	4/50
b) obvezno deklariranje uvoženega medu:	3/6	6/17	0
c) ne ve ali brez odgovora:	23/47	14/40	3/6
6. Koliko čebelarjev je pripravljenih prispevati za reklamiranje domačega medu:			
a) do 50 tolarjev/panj:	20/40	10/28	2/25
b) do 100 tolarjev/panj:	5/10	7/20	2/25
c) nad 100 tolarjev/panj:	3/6	0	0
d) sploh niso pripravljeni prispevati:	9/?	1/?	2/?
7. Poleg že organiziranih akcij Zveze (prodaja nalepk, embalaže, reklamnih letakov, sladkorja) predlagajo:			
a) odkup in prodajo medu	14/28	4/11	2/25
b) propaganda:	5/10	2/6	1/12
c) brez odgovora:	21/43	16/45	5/62
Drugi odgovori so tako različni, da ne sodijo v nobeno od naštetih skupin.			
8. Koliko čebelarjev je pripravljenih stopiti v zadrugo:	29/59	34/97	8/100
9. Dejavnosti, ki naj bi jih opravljala zadruga:			
a) odkup in prodaja čebeljih pridelkov:	38/78	26/74	8/100
b) predelava in prodaja izdelkov iz medu:	22/45	16/46	1/12
c) kuha voščin in izdelava satnic:	20/41	14/40	1/12
d) izdelava in prodaja opreme:	28/57	22/63	2/25
e) prodaja embalaže:	23/47	22/63	3/38
f) izvoz čebeljih pridelkov:	26/53	32/91	8/100

Posamezni odgovori so še za kreditiranje opreme, izdelovanje pogač, razširjanje medovitih rastlin itd.

10. Kolikšen članski delež so pripravljeni plačati za zadrugo:

a) od 100 do 500 DEM:	23/47	21/60	5/62
b) od 500 do 1000 DEM:	3/6	7/20	3/38
c) nad 1000 DEM:	0	2/6	0

Iz skupine A jih 15 ni pripravljenih plačati nič, 8 pa jih na vprašanje ni odgovorilo. Kot zanimivost – 1 čebelar je ponudil lastninske certifikate, drugi pa, da naj prodamo ČIC in ustanovimo zadrugo.

11. Kakšna organizacijska oblika večjih čebelarjev je najprimernejša:

a) zadruga:	10/20	12/34	3/38
b) podjetje:	4/8	0	0
c) ne ve ali brez odgovora:	36/72	23/66	4/50

Pa pogledjmo, kaj anketiranci menijo o vplivu čebelarjev na organizacijo društev in zveze ZČDS

VPRAŠANJE	število odgovorov/odstotek		
	A	B	C
1. Ali ste zadovoljni z delom vašega društva:			
– da:	38/78	27/77	4/50
– ne:	10/2	8/25	3/38
2. Ali menite, da imate dovolj vpliva na delo ZČDS:			
– da:	16/33	11/32	5/62
– ne:	30/61	21/60	3/38
3. Ali ste zadovoljni z delom vaših predstavnikov v ZČDS:			
– da:	29/59	20/57	6/75
– ne:	9/19	11/31	2/25
4. Ali dejavnost ZČDS zadovoljuje vaše potrebe:			
– da:	23/47	17/49	4/50
– ne:	20/41	14/40	4/50

To vprašanje je v tesni zvezi z vprašanji o ekonomiki čebelarjenja. Na ta so anketiranci odgovorili, da bi se morala ZČDS več ukvarjati s trženjem čebeljih pridelkov, reklamami, regresi, zdravstvenim varstvom itd. Po zdajšnjih pravilih ZČDS ne sme opravljati teh dejavnosti, razen reklamiranja. Pospeševalne, svetovalne in izobraževalne naloge v čebelarstvu opravljajo veterina, selekcijska služba pri ZČDS in nova opazovalno-napovedovalna služba medenja.

Kako so anketiranci ocenili delo pospeševanja v čebelarstvu

VPRAŠANJE	število odgovorov/odstotek		
	A	B	C
1. Kateri pospeševalni dejavnosti bi dali največ poudarka:			
– trženju:	29/59	24/69	8/100
– zatiranju čebeljih bolezni:	29/59	20/57	6/75

– tehnologiji:	25/51	14/40	2/25
– upravljanju in razporejanju na pasiščih:	17/37	10/29	0

Odgovori kažejo, da zdajšnji nered na nekaterih pasiščih najbolj moti male čebelarje, ki ne prevažajo, ne moti pa skupine največjih prevažalcev. Vsi ti pričakujejo pomoč pri trženju.

2. Veterinarsko-svetovalno službo so ocenili z oceno

od 1 do 5:

1:	6/12	3/9	2/25
2:	4/8	5/14	1/12
3:	7/14	8/23	3/37
4:	6/12	4/12	1/12
5:	5/14	0	6/12

Devet čebelarjev je menilo, da je veterinarsko-svetovalna služba premalo na terenu.

3. Kakšne so koristi od pregleda zimskih mrtvic:

– velike:	9/18	9/26	3/38
– ni koristi:	11/23	15/43	4/50

Na vprašanje ni odgovorilo 25 odstotkov anketirancev iz skupine A.

4. Opazovalno-napovedovalno službo so ocenili z oceno

od 1 do 5:

– 1:	3/6	10/29	1/12
– 2:	0	6/17	0
– 3:	8/16	6/17	2/25
– 4:	12/25	7/20	3/38
– 5:	11/23	7/20	2/25

5. Katerim informacijam opazovalno-napovedovalne službe so dali prednost:

– o donosih na posameznih območjih:	22/45	23/66	3/37
– o napovedih medenja na posameznih območjih:	17/35	18/52	6/75
– o donosih na posameznih opazovalnih postajah	12/25	14/40	2/25

Na vprašanje ni odgovorilo 27 odstotkov anketirancev v skupini A. Da na pasišču niso imeli nevšečnosti, je odgovorilo 88 odstotkov vprašanih iz skupine C in 15 odstotkov iz skupine B. Pet prevažalcev je imelo težave na pasiščih v Goriških Brdih, Šempetru, Kočevju in Krimu.

Strokovno raven in vsebino Slovenskega čebelarja so ocenili:

– z dobro: 74 %; – nezadovoljivo: 9 %; – ni odgovorilo: 17 %.

Z uvedbo barvnih fotografij tudi na notranjih straneh Slovenskega čebelarja in zaradi tega z največ 30 odstotki višjo članarino se strinja 77 odstotkov anketiranih, 20 odstotkov pa jih temu nasprotuje.

Sklep

Zaradi majhnega števila odgovorov na anketo rezultatov le-te ne moremo posploševati. Kljub temu pa so iz odgovorov vidne razlike med posameznimi skupinami čebelarjev.

Mali čebelarji (A) nimajo težav s prodajo čebeljih pridelkov in trženje zanje ni tako pomembno kakor za čebelarje iz skupine B in C. Zato so na ekonomsko naravnana vprašanja odgovarjali zlasti čebelarji iz skupin B in C, številni iz skupine A pa na ta vprašanja sploh niso odgovorili.

O razporejanju na pašo in uporabnosti podatkov opazovalno-napovedovalne službe so v celoti odgovorili čebelarji iz skupine C, saj so vsi prevažalci, pa tudi večina čebelarjev iz skupine B.

Za organiziranje zadrug se »ogrevajo« vsi, ne glede na velikost čebelarstev. Večina pričakuje, da bo zadruga opravljala vse: odkup čebeljih pridelkov, predelavo le-teh, pa tudi zdravljenje čebeljih bolezni. Posebno prijavo za sodelovanje pri ustanovitvi in delu v zadrugi pa je poslalo le 12 čebelarjev. Ti so na prvem sestanku 23.

oktobra lani imenovali iniciativni odbor za ustanovitev zadruga. Vsi člani iniciativnega odbora so veliki čebelarji, zato upravičeno pričakujemo, da bo iz tega res nekaj nastalo.

Na koncu razjasnimo še zmoto velikega števila čebelarejv, ki pričakujejo, da bo Zveza ustanovila zadrugo ali podjetje. S tem naj bi rešila problem odkupa in prodaje čebeljih pridelkov. Postala naj bi nekakšna zamenjava za nekdanje široko sodelovanje čebelarjev z Medexom, seveda ob precej višjih odkupnih cenah čebeljih pridelkov. Taka pričakovanja so seveda nerealna.

Poglejmo, kateri so razlogi za to:

1. Zveza nima dovolj ustanovnega kapitala za ustanovitev podjetja, vendar bi kot soustanovitelj pristopila k zadrugi, če bi jo povabili in če bi bilo v njej združenih kar največje število čebelarjev iz vseh delov Slovenije.

2. Zadruga ali podjetja, ki jih ne vodijo osebno zainteresirani veliki čebelarji in ne bedijo nad poslovanjem le-teh, imajo maj-

hne možnosti za preživetje (tudi zdajšnje zadruga in državna podjetja propadajo drugo za drugim).

3. Zadrugo ali podjetje mora voditi zelo sposoben komercialist, saj brez uspešne prodaje poslovanje ne bo uspešno. Zveza seveda iz zdajšnjih članarin ne more zbrati sredstev v ta namen.

4. Z ustanovitvijo podjetja ali s soustanovitvijo zadruga preide upravljanje le-teh na direktorja, ustanovitelj pa je lahko le udeleženec pri morebitnem dobičku ali izgubi.

Mislimo, da v čebelarstvu lahko dobro uspeva le družinsko podjetje oziroma trgovina. Uspe pa lahko le zadruga, ki jo bodo vodili neposredno zainteresirani veliki čebelarji, saj ti svojih pridelkov drugače ne morejo dobro prodati. Bližnjica k trženju čebeljih pridelkov je tudi vključevanje čebelarjev v že obstoječe kmetijske in obrtne zadruga z dobro razvejano prodajno mrežo.

Ovrednotenje analize ankete pa prepuščamo vam, spoštovane čebelarke in cenjeni čebelarji.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V FEBRUARJU

MILAN MEGLIČ

S prebujanjem narave iz zimskega mirovanja se začnejo tudi v čebelji družini dogajati spremembe. Toplo sonce že zvabi posamezne čebele iz panjev. Čebelja gruča je še vedno precej strnjena. Poraba hrane je zaradi vzdrževanja toplote v sredini gnezda, kjer je že prva zalega, večja kot prejšnji mesec. Za krmljenje zalege čebele uporabljajo svoje notranje rezerve, zato je zelo pomembno, da smo jeseni s smotnim čebelarjenjem omogočili čebelji družini prezimovanje z zdravimi, živalnimi čebelami.

Ko se zunanja temperatura dvigne na 10 do 12 °C, opravijo čebele čistilni izlet. Na kaj naj bo čebelar pozoren? Opozori naj sosedo, naj ta dan zunaj ne sušijo perila. Čebelji iztrebki so na beli podlagi posebno dobro vidni. Tudi avtomobile naj umaknejo iz neposredne bližine, da pozneje ne bo slabe volje. Čebelar naj sosedo pouči, da je čistilni izlet navadno samo enkrat, za dobro voljo pa naj jim podari še korazec medu.

Če je res toplo vreme in čistilni izlet množičen, lahko pri AŽ panjih s sprednje strani izvlečemo strešno lepenko, ki smo jo pozno jeseni vstavili na podnico. Strešna lepenka nam kaže razmere v čebelji družini. Zvemo namreč, kje sedi, koliko ulic zaseda (moč družine) in kako je z njenim zdravjem.

Samo v izjemnih primerih odpiramo panje (AŽ) zadaj, npr. če sumimo da noseča pobira družino ali da je v panju miška, če čebele sploh ne izletavajo ipd. V takem primeru narahlo odpremo panj (da ne razburjamo sosednjih družin), ugotovimo stanje, in če je panj npr. brez čebel, zapremo žrelo (panj bomo temeljito očistili ob naslednjem toplejšem vremenu).

Februarsko toplo sonce in bleščeči sneg izvabita iz panja marsikatero čebelo. Zaradi nizke zunanje temperature se marsikatera čebela ne vrne več. Da bi to preprečili, nekateri postavijo pred žrela deščice, tako

da sončna svetloba ne prodira neposredno skozi žrelo.

V nekaterih krajih oziroma nekaterih letih čebele proti koncu februarja iz prvih cvetov že prinašajo nektar in cvetni prah. To pospeši razvoj čebelje družine, zimska gruča se zrahlja, matica poveča zaleganje – vendar čebelarji tega navadno nismo preveč veseli. Po februarškem lepem, toplem vremenu bo gotovo pritisnil marčevski mraz in v takem primeru je lahko prezgodnji razvoj čebelje družine usoden.

Nemogoče je opisovati vse primere, zlasti ne za tako različne podnebne razmere, kakršne so v Sloveniji. Zato bom skušal navodila pisati bolj splošno in zlasti poudariti razvoj čebelje družine. Razvoj čebelje družine, vremenske in pašne razmere nam narekujejo dinamiko posameznih opravil pri čebelah. Zato naj se zlasti začetniki posvetujejo s čebelarji – praktiki, saj ti dobro poznajo svoj pašni okoliš in temu ustrezno prilagajajo svoje čebelarjenje.

Poglavitno pravilo pri čebelah naj bo: čim manjkrat razburjati čebeljo družino pri njenem razvoju. Vsak poseg v čebelje gnezdo povzroča pri čebelah stres, zato se moramo pri svojem delu čim bolj prilagoditi naravnemu razvoju in čebelam olajšati nekatere stvari – seveda mora čebelar pri tem upoštevati naravne (čebelje) zakone. Nektar bodo npr. uspešno nabirale le pašne čebele, starejše od 21 dni, satje bodo v normalnih okoliščinah gradile čebele, stare od 12 do 17 dni itd. Zaradi tega je za vsakega čebelarja zelo pomembno, da dobro pozna življenje čebelje družine. Če bomo temeljito

poznali življenjske navade posameznih članov čebelje družine, bomo s čebelami postali prijatelji. Ustvarilo se bo sodelovanje čebele – čebelar, to pa je lahko v vsestransko korist.

Sam čebelarim na Gorenjskem z 22 AŽ panji standardne mere. Menim, da je za ljubiteljsko čebelarjenje in za slovenske razmere zelo primeren AŽ panj v različnih izvedbah.

Zlasti za profesionalno čebelarjenje z večjim številom panjev ali za intenzivno pridelavo določenega čebeljega pridelka pa je bolj prikladen nakladni panj. Zanj velja, da je razmerje med »čebelarskim opravilom« – za to potrebnim časom in ekonomiko čebelarjenja veliko ugodnejše kot pri AŽ panju. To lahko trdim na podlagi vzporednega pridobivanja matičnega mlečka v LR panjih in v AŽ panjih v letih 1966–1970. Za isto opravilo rabimo pri LR panjih občutno manj časa, najpomembnejše pri tem pa je, da pri delu z LR panji ne poškodujemo čebel. Na žalost pa sem preveč obremenjeval hrbtnico, to pa je tudi vzrok, da sem začel čebelariti v AŽ panju.

Da se vrnemo na opravila. Februar naj bo namenjen zlasti:

- strokovnemu usposabljanju,
- pripravi čebelarskega inventarja za prihodnje mesece,
- pripravi sladkorno-medenih pogač za poznejše krmljenje,
- opazovanju čebel ob čistilnem izletu, le če je nujno posegu, sicer pa le občasnim kontrolnim pregledom stojišča od daleč.

Ena od dobrih lastnosti listovnega AŽ panja pa je zelo majhna poraba časa in dela pri prevažanju na pašo, seveda če so panji na prevoznem čebelnjaku. Na sliki je prevozni čebelnjak Fedorja Lužovca iz Ljubljane.

NAJSTAREJŠI NEMŠKI ČEBELARSKI MUZEJ

Leta 1907 je župnik Ferdinand Gerstung v Weimarju (nekdanja NDR) ustanovil čebelarški muzej, ta pa dandanes s svojo izjemno bogato zbirko velja za najstarejši tovrstni muzej v Nemčiji.

Weimar je mesto z dolgo čebelarško tradicijo. Že leta 1773 je imelo svoje prvo čebelarško društvo, v njem pa je deloval celo sam J. W. Goethe.

Od leta 1957 je muzej v starem gostišču »Zlati labod« v Ober-Weimarju. Muzej že osem let prenavljajo, kot zanimivost pa povejmo, da so lani uredili tudi slovensko čebelarško hišo.

Muzej ima velike načrte za prihodnost. Poleg stalne zbirke oziroma razstave zgodovine čebelarstva želijo organizirati še različne priložnostne razstave, seminarje in predavanja. Na 2500 m² so zasnovali pravi čebelarški park z učnim čebeljakom,

tako da bodo obiskovalce lahko poučili o zgodovinskem in kulturnem pomenu čebelarstva, jih seznanjali z njegovim ekološkim pomenom, zmanjševali strah pred želim in hkrati povečevali željo po uživanju zdravega medu. Še naprej nameravajo pripravljati sejme čebel in medu, na katerih ne bodo ponujali le različnih vrst medu, temveč tudi izdelke iz voska ter druge zdravilne in kozmetične izdelke.

Zakonca Herb vabita vse čebelarje, seveda pa tudi druge obiskovalce (lahko tudi organizirane skupine), naj si ogledajo muzej v nekdanjem gostišču. Tam jih bo pozdravilo pravo podeželsko ozračje, ogledali si bodo velik park in spoznali številne čebelarске skrivnosti. Naj bo Weimar cilj vašega prihodnjega poučnega izleta.

Prevedla in priredila:

Mateja Leskovar-Kropivšek

Bolezni čebel

ČEBELARJENJE Z VAROZO

dr. vet. med. JANEZ JELENC

Lahko rečemo, da smo po več letih velikih izgub čebeljih družin zaradi varoze zadnja leta vse uspešnejši pri njenem zatiranju. Od njenega pojava do danes smo za to uporabili celo vrsto zdravil. Nekatera so bila bolj, druga manj učinkovita, vendar je bilo to velikokrat odvisno tudi od vestnosti in natančnosti čebelarjev pri zdravljenju samem.

Lani smo delavci Veterinarsko-svetovalne službe ugotavljali, da varoza ni povzročila večjih izgub. Kljub temu so bile čebele posameznih čebelarjev oziroma čebele na določenih območjih precej okužene z varozo, nekaj pa jih je tudi propadlo. V večini primerov so bile vzrok za to napake

čebelarjev, zato bi nanje radi posebej opozorili.

Nekateri čebelarji so spomladi vstavili v panje fluvalinatne deščice, ki so jih uporabili že prejšnjo jesen, pred vnovično uporabo pa so jih le očistili z žično krtačo. Zaradi neučinkovitosti takšnega zdravljenja se je varoza že do julija tako razširila, da so družine močno oslabele, to pa je povzročilo ropanje in končno tudi propad družin. V preostale čebelje družine smo svetovali vstavitve trakov bayvarola. V vsakem panju je bilo po več tisoč odpadlih varoj.

Nekateri čebelarji so imeli zdravilo v panjih prek cele zime, nekateri pa tudi med pašno sezono. S takšnim zdravljenjem pa

naredimo več škode kot koristi. Vsako zdravljenje je namreč za čebele stres, zato jih temu izpostavljamo le takrat in toliko, kot je nujno potrebno. Predpisano zdravljenje z bayvarolom, pa tudi s fluvalinatnimi deščicami traja od štiri do šest tednov. Dalj časa vstavljeno zdravilo na varozo ne bo vplivalo, hkrati pa bo pri čebelah ves čas povzročalo stres. Zato ni čudno, če se zaradi predolgo časa vstavljenih fluvalinatnih deščic spomladi pojavlja poapnela zalega. Vsekakor moramo misliti tudi na to.

Ugotovili smo tudi, da le nekateri čebelarji po končanem zdravljenju le-to tudi kontrolirajo. Na ta način ugotovimo uspešnost zdravljenja, s tem pa tudi učinkovitost uporabljenega zdravila. Kontrolno dimljenje opravimo z amitrazom. V nekaj naključno izbranih panjev vstavimo pod čebele bel papir. Zdaj na mrežo pritrdimo listič z zdravilom in ga prižgemo, tako da tli. Panj zadaj zapremo, žrelo pa pustimo odprto. Po 20–

30 minutah pregledamo vstavljeni papir in preštejemo odpadle varoje. Če ni nobene ali jih je odpadlo le nekaj, smo z zdravljenjem lahko zadovoljni. Če pa je odpadlih varoj več, potem nekaj ni bilo v redu. Podobno kontroliramo tudi večkrat med letom in glede na dobljene rezultate načrtujemo zdravljenje. Nekateri čebelarji bodo tako lahko eno zdravljenje izpustili, drugi pa bodo morali zdravljenje tudi ponoviti. Če bomo ravnali tako, bodo naše čebele zdrave, izognili pa se bomo tudi nepotrebnim stroškom.

Zanimive so bile tudi naše ugotovitve pri testiranju zdravila bayvarol. Vstavili smo ga v približno 700 panjev na območju dveh čebelarskih družin. Čebelarji so nato sami ugotavljali, koliko varoj je odpadlo na začetku zdravljenja, po šestih tednih pa smo sami opravili kontrolno dimljenje. Rezultati so podani v tabelah št. 1. in 2.

Tabela št. 1: Zdravljenje čebeljih družin proti varozi v ČD Jesenice

Čebelar	Št. čebeljih družin	Št. odpadlih varoj 2. dan zdravljenja/panj	Št. odpadlih varoj ob kontroli/panj
1	5	do 3	0
2	15	do 5	0
3x	10	100–200	5–16
4	8	do 10	0–1
5	22	5–10	0–1
6	21	do 10	0–2
7	25	do 5	0–2
8	11	5–10	0

Tabela št. 2: Zdravljenje čebeljih družin proti varozi v ČD Cerklje

Čebelar	Št. čebeljih družin	Št. odpadlih varoj 2. dan zdravljenja/panj	Št. odpadlih varoj ob kontroli/panj
1	6	/	0–2
2	9	50–100	17–20
3	15	80–150	5–14
4	18	40–50	0–1
5	10	50–100	0–2
6	8	do 50	0–1
7	6	/	0–1
8x	9	do 500	5–23

Lepo poslikan čebelnjak Janka Vrbnjaka iz Ljutomer je okras vrta.

Očitno razliko med obema družinama opazimo predvsem pri številu odpadlih varoj na začetku zdravljenja. Spomladi so vsi čebelarji zdravili s fluvalinatnimi deščicami, vendar dveh različnih proizvajalcev. Zdrav-

ljenje ni bilo opravljeno le pri čebelarjih, označenih z (x), zato so bile njune čebele zelo okužene z varozo. Ob kontroli smo dobili dokaj ugodne rezultate. Pri čebelarjih, ki so zdravili po navodilu, sta odpadli največ dve varoji na panj. Izstopa čebelar št. 3 v prvi tabeli, ki ni uporabil bayvarola, ampak fluvalinatne deščice. V drugi tabeli pa izstopajo čebelarji št. 2, 3 in 8, saj zdravljenja še niso končali. Poleg tega je bilo pri čebelarju št. 8 zdravlilo vstavljeno nepravilno. Vsi trije pa so blizu drug drugega.

Kako torej čebelariti z varozo?

Najprej moramo spremljati razvoj parazita in temu ustrezno prilagoditi čas zdravljenja.

– Svetujemo uporabo registriranih zdravil, ki so izdelana in testirana v primerno opremljenih laboratorijih. Pri zdravljenju se moramo obvezno ravnati po navodilu za uporabo.

– Pri uporabi fluvalinatnih deščic pazimo, da so le-te vedno sveže pripravljene, vstavljamo pa jih obvezno v sredino gnezda med zalego.

– Po vsakem zdravljenju opravimo testno dimljenje. S tem kontroliramo tako svoje delo kot tudi učinkovitost zdravila.

Pri vseh čebelarjih na določenem območju je treba zdraviti hkrati.

**Veterinarsko-svetovalna
služba za čebelarstvo**

DELO KOMISIJE ZA BOLEZNI ČEBEL NA KONGRESU V PEKINGU

MAGDALENA VIDMAR, TATJANA OBAL

Pogled v sprejemno dvorano. Foto: M. Vidmar

Poročali smo že, da je bil 33. svetovni kongres Apimondije v Pekingu na Kitajskem, in sicer od 20. do 26. septembra 1993. Pripravili so ga v novem modernem kongresnem centru, ki je del naselja, imenovanega »Vas azijskih iger«. V naselju je nekaj odličnih hotelov, največji pokriti rekreacijski center na Kitajskem, nekaj velikih nakupovalnih centrov ter večje število trgovin, restavracij in vse, kar sodi k dobremu počutju obiskovalcev. To naselje je od središča Pekinga oddaljeno približno 9 km, od glavnega mednarodnega letališča pa 20 km.

Kongresno središče je zelo moderno in funkcionalno. Za večja mednarodna srečanja ima na razpolago dve veliki dvorani s 3.000 in 700 sedeži. Poleg teh dveh osrednjih dvoran pa so na voljo še številni drugi prostori, na primer 32 večnamenskih prostorov, primernih za simpozije ali delavnice. Za razstave je namenjenih 3.560 kvadratnih metrov površin, tako da hkrati lahko razstavlja kar 180 razstavljalcev. Kongresno središče je opremljeno s sodobno avdio in video opremo s pripadajočim komunikacijskim sistemom.

V petek, 24. septembra, je bila osrednja tema kongresa »patologija čebel«. Že zjutraj se je v manjši konferenčni dvorani (s 700 sedeži) začela predstavitev referatov. Udeležilo se jih je približno 500 poslušalcev. Program tega dne je bil sicer razdeljen na več tematskih sklopov; dopoldne so delegati predstavljali svoje referate, popoldne pa je bila okrogla miza.

Referati o patologiji čebel so bili razdeljeni v dva dela:

1. zdravljenje čebeljih bolezni z zdravilnimi sredstvi,

2. bolezni čebel in problemi okolja.

V prvem delu je bilo prijavljenih 10 referatov o zdravljenju čebeljih bolezni, in sicer:

1. Hesse, B. (Nemčija):

Cekafix, sistemski varoacid z novo kemično sestavo;

2. Kang Šue-Dong, Čen Šu-Džing, Fend Feng (Kitajska):

Preliminarna študija nadzora nad poapnelo zalego;

3. Krieger, K. (Nemčija):

Učinkovitost in ocena čebeljega prenašanja trakov bayvarola in njegovih ostankov pri kontroli varoe v čebelji družini z zalego;

4. Santas, L. A., J. C. Laurent (Grčija):

Poskusi uporabe esence materine dušice v boju proti poapneli zalegi;

5. Schmid, W. J. (švica);

Apitol-zdravilo proti varozi; vprašanja in odgovori;

6. Stark, J. A. (švedska); Z. Glinski, M. Chmielewski, G. Gacek (Poljska);

Nadzor nad Varroo jacobsoni in imunski odziv medonosne čebele (*Apis mellifera* L.);

7. Wang, Y. Y., Z. F. Džao (Kitajska):
Preučevanje medicinskega učinka benomala pri preventivi in kurativi poapnele zalege;

8. Vatanabe, H. (Japonska):

Učinkovitost olja »aomori hiba« proti poapneli zalegi in pršicam;

7. Scott-Dupree, C. D., G. W. Otis, M. Nasr (Kanada):

Vzreja čebel, odpornih proti *Acarapis woodi*;

Preučevanje bioloških značilnosti *Varroa jacobsoni*;

8. Vei Hua-Džen, Huang Suang-Šiu (Kitajska):

9. Šu Šao-Ju, Čuj Pej-Juan, Dong Bing-Ji (Kitajska):

Preučevanje spiroplazmoze pri medonosni čebeli in njeno preprečevanje.

Popoldne istega dne je bila okrogla miza o zajedavskih pršicah pri medonosni čebeli. Na okrogli mizi je sodelovalo le približno 40 strokovnjakov. Tudi ta sekcija se je delila v dve skupini. Prva je obravnavala razmnoževanje *Varroa jacobsoni* – druga pa biologijo *Tropilaelaps clareae* in *Euvaroa sinhai*.

V prvi skupini so bili predstavljeni referati:

1. Camazine, S., J. Sneyd (FBA), I. Fries (Švedska):

Model populacijske dinamike *Varroa jacobsoni*;

2. Drescher, W., St. Hoffmann (Nemčija):

Raznolikost življenjskih navad čebeljih družin različnega genetskega izvora glede na okuženost z varoo;

3. Engels, W. (Nemčija):

Upravljanje razmnoževanja čebelje pršice *Varroa jacobsoni*;

4. Fries, I. (Švedska); P. Rosenkranz (Nemčija):

Število reprodukcijskih krogov pri pršici *Varroa j.*;

5. Taksuči, K., T. Sakai, M. Macuka (Japonska);

Izkoreninjenje *Varroa jacobsoni* pri japonski čebeli (*Apis cerana japonica* Rad.).

Na področju biologije *Tropilaelaps clareae* in *Euvarroa sinhai* so predstavili referate:

9. Watkins, M. (Anglija):

Razširjenost apistana v svetovni apikulturi;

10. Šu Džong-Ding, Šie Ju-Neng (Kitajska):

Kitajska preteklost, sedanost in prihodnost v raziskavah nadzora nad čebeljimi pršicami.

V drugem delu je bilo prijavljenih 9 referatov o temi »Čebelje bolezni in problemi okolja«, in sicer:

1. Čermakova, Tatiana (Slovaška):

Vpliv okolja na medonosne čebele in njihove pridelke;

2. Feng Feng, Čen Šu-Jing, Jing Ming-Biao (Kitajska):

Preučevanje beljakovinskih komponent pri virusu kronične paralize čebel;

3. Hansen, H., Anita Christensen (Danska):

Preiskava cvetnega prahu in vsebnost povzročitelja hude gnilobe čebelje zalege – *Bacillus larvae*;

4. Li Džong-Pu (Kitajska):

Kisli dež in strupena megla škodujeta medovitim rastlinam in čebelam ter protlukrepi;

5. Rickli, M., P. M. Guerin, P. A. Diehl, P. Fluri (Švica):

Zaznavanje gostitelja za varoo: izločki čebelje zalege, ki privlačijo pršico

6. Ritter, W. (Nemčija):

Infekcije čebel, ki jih povzroča zajedavec varoa;

1. Čen Si-Šu, Li Long-Džen (Kitajska):

Razvoj in razmnoževanje *Tropilaelaps clareae*;

2. Jyothi, J. V. A., C. C. Reddy (Indija):

Tropilaelaps clareae pri *Apis mellifera* v Bangaloru v južni Indiji in nadzor nad njo;

3. Koeniger, N. (Nemčija):

Razmerje parazit-gostitelj pri *Euvarroa sinhai* (Delfinado-Baker);

4. Liu Čong-Tang (Kitajska):

Kje in v kateri razvojni stopnji prezimuje *Tropilaelaps clareae*;

5. Woyke, J. (Poljska):

Preživetje in razmnoževanje *Tropilaelaps clareae*;

6. Džang Jao-Gang, Diao Lian-Ju (Kitajska):

Raziskava invadiranosti čebeljih družin (*Apis mellifera*) s pršico *Tropilaelaps clareae* v različnih prezimovališčih.

Okrogla miza je potekala na visoki znanstveni ravni, saj so se je udeležili ta hip najbolj znani strokovnjaki s tega področja. Med njimi se je vnela zelo burna in konstruktivna razprava, kajti to je bil primeren trenutek za posvetovanje in reševanje marsikaterega znanstvenega vprašanja.

Na tem kongresu niso toliko razpravljali o pripravi in delovanju novih zdravil proti čebeljim boleznim, temveč predvsem o možnosti za vzrejo medonosnih čebel, odpornih proti različnim boleznim. V svetu zlasti poudarjajo pomen pridelave zdrave hrane, to pa se vedno bolj odraža tudi v pridelavi čebeljih pridelkov. Tako proizvodnjo zdrave hrane, v našem primeru čebeljih pridelkov lahko dosežemo le, če poskrbimo, da imajo čebele kar najboljše življenjske razmere, tudi v času zdravljenja čebeljih bolezni. Če so zdravila za zatiranje čebeljih bolezni potrebna, potem naj bodo tako pripravki kot njihovi ostanki čim manj škodljivi tako za čebele kot tudi za porabnike. Zaradi tega se številni znanstveniki ukvarjajo z raziskavami zdravil iz naravnih snovi.

Magdalena Vidmar, dr. vet. med.,
Inštitut za gojitev in zdravstveno varstvo rib in čebel,
Veterinarska fakulteta, Gerbičeva 60, Ljubljana;

Tatjana Obal, dr. vet. med.,
Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo
Republiška veterinarska uprava, Parmova 33,
Ljubljana.

BOMO HUDI GNILOBI PUSTILI VRATA ODPRTA?

Letos smo imeli v Veterinarsko-svetovalni službi za čebelarstvo na območju Gorenjske spet precej dela z zatiranjem hude gnilobe čebelje zalege. Žarišča bole-

zni so bila odkrita v kranjski, škofjeloški in jeseniški občini. Ugotovili smo jo v 42 čebelnjakih oziroma v 201 panju. V okolici žarišč velja zapora za promet s čebelami.

Vsa čebelarstva s hudo gnilobo smo sanirali v sodelovanju z veterinarsko inšpekcijo.

Pri svojem delu ugotavljamo, da čebelarji ob propadu družin navadno ne pomislijo na hudo gnilobo čebelje zalege. Večina jih je prepričana, da je za propad družin še vedno kriva le varoza, ki je sicer v minulih letih naredila veliko škode. Po drugi strani je za širjenje hude gnilobe krivo tudi slabo poznavanje bolezni. Da je res tako, nam pove tudi podatek, da je le pet čebelarjev ugotovilo, za katero bolezen gre. Vse druge je odkrila Veterinarsko-svetovalna služba ob pregledu čebel v okolici žarišč.

Zelo pomembno pa je prav zgodnje odkrivanje bolezni, saj s tem preprečimo propad čebeljih družin pa tudi širjenje bolezni na druge družine in sosednja čebelarstva. Gotovo ima tu največjo vlogo čebelar, saj mora budno spremljati vsa dogajanja v svojem čebelarstvu. Ob vsakem pregledu čebel opazujemo zalego. Če se pojavijo kakršne koli nepravilnosti, moramo zanje ugotoviti vzrok. Če sami temu nismo kos, poiščimo pomoč veterinarja.

Enako je ob propadu družin. Ni dovolj, če se zadovoljimo s hitro ugotovitvijo, da je pač varoza naredila svoje – morda je pa huda gniloba: Prav ob propadu čebeljih družin ne smemo pozabiti, da v nobenem primeru ne smemo dovoliti ropanja praznega panja. To se največkrat dogaja pri čebelarjih, ki svoje čebele zanemarjajo, tako da ponavadi niti ne vedo za prazno satje v panjih. Takšno satje pa ni nevarno samo v odprtem panju, ampak tudi, če ga pustimo v čebelnjaku, oziroma povsod tam, kjer imajo dostop čebele. Za potrditev tega naj navedem primer iz prakse.

Na Veterinarski zavod je poklical čebelar, ki je v treh panjih odkril hudo gnilobo čebelje zalege. Veterinar je bolezen le potrdil. Ob pregledu okolice smo nedaleč stran našli na čebelnjak, v katerem so prejšnjo zimo propadle vse čebelje družine. V odprtem čebelnjaku smo našli le še staro satje, v katerem so bili tudi ostanke zalege. V okolici omenjenega čebelnjaka je bilo še več drugih čebelnjakov in v vseh smo odkrili tudi bolzen.

Podobno se je bolezen širila tudi v drugih žariščih.

Opozorilo velja tudi za prevažalce. Le-ti ponavadi premalo pregledajo območje, na katerega nameravajo peljati čebele. Ni prav, če ugotovimo le dobro pašo, nismo pa pogledali, ali ni mogoče v bližini tudi kakšen čebelnjak, podoben omenjenemu. V takem primeru je najbolje poiskati pomoč veterinarske inšpekcije ali veterinarskega svetovalca, da bosta zagotovila ureditev čebelnjaka. Bolezen se precej širi tudi zaradi nakupa nepregledanih čebel, nepregledanega satja in nepregledanih starih panjev. Po zakonu morajo imeti vse čebelje družine, ki jih prodajamo ali vozimo na pašo, veljavno zdravstveno spričevalo za živali. Takšne družine je veterinar pregledal in ugotovil tudi morebitno okuženost s hudo gnilobo čebelje zalege. Zato svetujemo vsem čebelarjem, naj ob nakupu čebel obvezno zahtevajo tudi omenjeno spričevalo. Predvsem čebelarji, ki šele začnejo čebelariti ali pa želijo svoje čebelarstvo razširiti, radi kupujejo staro satje in stare panje. Menimo, da nakup starega satja nikakor ni opravičljiv. Čebele namreč ob pravilni oskrbi same zgradijo dovolj novega satja. Drugače je z že uporabljenimi panji. Zanje se odločijo predvsem mlajši čebelarji, saj si ne morejo privoščiti izdatka za nakup novih. Vendar pa je pri tem velika tudi nevarnost prenosa bolezni, posebno če čebelar prodaja panje zaradi propada družin. Če v takšne panje takoj naselimo svoje čebele, se kaj lahko zgodi, da bodo zbolele tudi te. Temu se izognemo z ustrezno pripravo panjev. Najprej jih temeljito mehanično očistimo delcev voska in propolisa. Nato panje obžgemo z gorilnikom, tako da les počrni. Nazadnje jih namočimo v 2-odstotni lug (NaOH – lužni kamen). Ko se panji posušijo, vanje lahko naselimo čebele, ne da bi nas bilo strah izbruha bolezni.

Opozoriti moramo tudi na sate oziroma – satnice. Tudi te so lahko vir okužbe, če so na njih trosi povzročitelja bolezni. Satnice se lahko okužijo že pri samih izdelovalcih, če ti nimajo ustrezno urejenih prostorov in naprav za sterilizacijo voska. Sami pa moramo paziti, da jih hranimo v čisti embalaži in na mestu, na katerega čebele nimajo dostopa. Čebelnjak je za to najmanj primeren.

*Tipični znaki hude gnilobe
čebelje zalege. Foto: Ši-
vic*

Neki čebelar je po naporni sanaciji čebelnjaka v šali dejal: »Kuga je pa res dobra stvar. Po dolgem času imam spet lepo urejen čebelnjak.« Ne dovolimo, da bi vsi

izkusili to škodo, saj je škoda prevelika.

**Veterinarsko svetovalna služba
za čebelarstvo**
dr. vet. med. Janez Jelenc

DVE ZANIMIVOSTI IZ TRNOVSKEGA GOZDA

inž. FRANC ŠIVIC

Lani je v tem delu Slovenije po daljšem času spet dobro medila smreka. Pri pregledu dreves sem ugotovil, da medenje povzročajo kaparji ali lekanije. Ker leži Trnovska planota približno 100 metrov visoko, sem na smrekah pričakoval malega kaparja, saj po doslej znanih podatkih iz literature, tudi najnovejše, živi v višje ležečih

predelih le ta vrsta. Toda že na prvi pogled mi je bilo jasno, da gre najbrž za velikega kaparja, saj so posamične samičke v premeru dosegale tudi 7 mm. Zanimiv pa je bil čas medenja. Znano je namreč, da veliki kaparji izločajo mano nekako do 10. junija, po tem datumu pa jo začnejo izločati mali kaparji. V tem primeru se je medenje začelo

*Vejica smreke gosti šte-
vilne kaparje. Foto: Šivic*

10. junija, končalo pa prve dni julija. V tem primeru pa sta na istem mestu, v istem času, izločala mano na smreki veliki in mali kapar. Vse to kaže, da meja med obema vrstama še vedno ni povsem natančno ugotovljena in da v prihodnje lahko pričakujemo nekatere popravke.

Druga zanimivost, če ne že pravo presežek, je najdba nenavadno velikega kaparja na jelki. Odkril sem ga v bližini logarjeve koče v Krnici, in sicer 20. junija, ko je bilo medenje smreke na vrhuncu. Tudi v zvezi s tem moram poudariti, da literatura omenja na jelki samo malega kaparja. Zato sem najdenega natančno izmeril. Premer njegovega ščita je bil kar 9 mm, torej toliko kot premer največje lekanije na smreki, od njih pa se je ločil po obilici belega poprha, ki je povsem prekrival rjavkasto hitinasto telo. Spominjam se, da sem pred leti na jelki že videl podobnega kaparja, vendar takrat na to nisem bil pozoren. Tokrat sem našel kakšnih deset primerkov, na vseh so bile tudi večje ali manjše kapljice mane.

Ali se nam obeta odkritje novega pridelovalca mane na jelki?

Nenavadno velik kapar na večletni jelkovi vejici, ki sem ga našel v Krnici na Trnovski planoti.

Foto: Šivic

POSVET O UGOTAVLJANJU KAKOVOSTI MEDU

A. GREGORC¹, J. SENEGAČNIK²

V italijanski Gorici je bilo v začetku decembra lani dvanajsto mednarodno posvetovanje čebelarjev. Namenjeno je bilo pred-

vsem ugotavljanju kakovosti medu.

Italijanski, avstrijski, hrvaški, slovenski in drugi čebelarji z območja Alpe-Jadran se

Predsedstvo na mednarodnem posvetovanju čebelarjev v stari Gorici v Italiji. Foto: P. Zdešar

srečujemo s problematiko pridobivanja kakovostnega sortnega medu, določanja njegovih lastnosti in seveda tudi prodaje. Ugotavljanje organoleptičnih lastnosti medu – to so lastnosti medu, ki jih zažnavamo z našimi čutili (vonj, okus, barva, gostota) – kemičnih, bioloških in mikroskopskih lastnosti je podlaga za določitev standardov za domači med. Gre za med, ki ga pridelujemo na posameznem geografskem območju. Na podlagi omenjenih laboratorijskih in degustativnih poskusov so v sosednji Italiji določili standarde za 14 sortnih medov. Zadnji je bil določen furlanski gozdni med, ta pa je produkt mane, ki jo izloča metkalfa ali škvržat. Profesorja Barbattini in Conte z univerze v Vidmu sta poudarila, da je treba k organoleptičnemu pregledu dodati tudi »kemijski opis«. Najpogostejši parametri, ki jih ugotavljajo, so sestava beljakovin v cvetnem prahu, vsebnost beljakovinske frakcije, topne v vodi – tvorijo jo predvsem encimi in druge beljakovine – v medu pa določajo tudi proste aminokisline. Na podlagi teh analiz je mogoče ugotoviti tudi morebitne spremembe v sestavi medu zaradi različnega ravnanja z medom (stanje konserviranja, gretje, starost medu). Tako na primer v svežem medu ni D (desno sučnih) aminokislin. Pri laboratorijskih preiskavah uporabljajo najsodobnejše postopke.

O svojih izkušnjah glede nujnosti organoleptičnega pregleda in določanja kakovosti medu je govoril tudi italijanski degustator medu dr. Pavan. Z degustacijo je mogoče ugotoviti tudi manjše nepravilnosti pri ravnanju z medom. Organoleptični pregled medu je zato sestavni del pregleda medu.

Dr. Moosbeckhofer iz Vinogradniško-sa-

djarskega in čebelarskega inštituta v Bad Vöslu v Avstriji je predstavil več praktičnih izkušenj pri trženju kakovostnega medu. Kupec mora biti seznanjen s kakovostjo, ki jo je pripravljen tudi plačati. Zato ne smemo dovoliti, da bi med postal »navaden živilski proizvod«. Ostati mora živilo z bogatimi sestavinami, po katerih se tudi odlikuje. Objektivnost kakovosti, združena s kontrolami, je tudi edina možnost, da se ubranimo vse večje konkurence prekomorskih držav in da v Srednji Evropi ohranimo čebelarstvo. Njegovi pglavltvni značilnosti sta malo čebelarstvo in njegova ekološka funkcija.

Profesor Kezič s Kmetijske fakultete v Zagrebu je prikazal analitske metode, ki jih za analizo medu uporabljajo na Hrvaškem. Opravili so tudi raziskave o radioaktivnosti in vsebnosti težkih kovin v njihovem medu.

Inž. Šivic iz Silvaapisa d.o.o., iz Ljubljane je predstavil zanimiv prispevek o kakovosti našega medu, ki ga cenijo v vseh zahodnoevropskih državah. Najpomembnejši kupci naših medov so Nemci, Avstrijci, Švicarji in Francozi, zato jih tudi zelo cenijo. Naši kupci so zlasti zadovoljni, ker vsebuje gozdni med tudi cvetni prah kostanja, saj ga medovi z drugih območij nimajo. Prav v pridelovanju sortnih medov imamo torej slovenski čebelarji še veliko možnosti.

Posvet v Gorici je prav gotovo spodbudil pridelavo in prodajo kakovostnega domačega medu. Ugotavljanje kemičnih in drugih lastnosti naših medov nam bo omogočilo določitev natančnih standardov, po katerih bomo lahko razvrščali medove. To pa bo tudi trdna podlaga za zahtevo po vidni označitvi uvoženega oziroma nekakovostnega in domačega oziroma kakovostnega medu.

PISMO IZ SARAJEVA

Inž. FRANC ŠIVIC

Nijaza Abadžića, novinarja, pisatelja, režiserja in urednika televizije Sarajevo poznajo številni gledalci v celotni nekdanji Jugoslaviji, seveda tudi v Sloveniji. Zlasti čebelarji se ga spominjajo po njegovi čudoviti knjigi Čebele in zdravje, za katero je na svetovnem kongresu v Budimpešti prejel visoko priznanje Apimondije. Še bolj pa je

doma in v svetu zaslovel s svojo televizijsko nadaljevalko Živeti z naravo, za katero je pred štirimi leti prejel odličje Združenih narodov Global 500. Njegovo knjigo Krilati farmacevti so doslej prevedli v sedem jezikov.

Nijaz živi s svojo družino v obkoljenem Sarajevu, kjer že drugo leto deli usodo z

več tisoč rojaki. Občasno uspe napisati in prek novinarskih zvez poslati kakšno pismo prijateljem in znancem v Ljubljani in si tako z izpovedjo o svojem trpljenju olajšati dušo. V zameno prejme nekaj tolažilnih besed, vendar mu te pomenijo več kot vsakdanji kruh. Marsikateri od nas bi mu pomagal tudi gmotno, saj človek ne more živeti le od dobrih želja, žal pa je npr. pomoč v obliki paketov s hrano za zdaj nemogoča, ker je obroč okoli mesta trdno zaprt. Edina naša gmotna pomoč je denar, ki mu ga pošiljamo v pismih, vendar dobi zanj na črnem trgu desetkrat manj živil, kot bi jih za enak denar dobil v normalnih razmerah. Kljub temu je za vsako pomoč zelo hvaležen. Kot piše, je vsako pismo prijateljev zanj kakor praznik, saj razveseli vso družino in jim za hip pomaga pozabiti vsakodnevno gorje.

Že na začetku vojne so Nijaza, njegovo ženo in oba otroka arkanovci pregnali iz udobnega stanovanja na Ilidži ter jim zaplenili vse imetje. Največja dragocenost, verjetno za vedno izgubljena, so rokopisi nekaterih novih knjig in dokumentacija zanje, ki jo je po vsem svetu zbiral polnih 20 let. Izgubljena je tudi bogata knjižnica, vse diplome in priznanja ter fotoarhiv, v katerem je bilo tudi precej mojih diapozitivov.

V zvezi s tem sem mu v zadnjem pismu sporočil, naj se ne žalosti preveč, saj še vedno veliko fotografiram, tako da mu bom vse izgubljene posnetke lahko nadomestil

z novimi, še lepšimi. Pomembno je le, da se pekel v Sarajevu čimprej konča.

Zaradi prestanega trpljenja in pomanjkanja je resno načeto tudi Nijazovo zdravje. Preživel je že dva srčna infarkta in tudi huda anemija se ga je lotila. Kljub temu veliko piše v »Oslobodjenje« in s svojimi članki vliva pogum prebivalcem Bosne in Hercegovine. Dejaven je tudi na televiziji. Vsakih štirinajst dni je na sporedu njegova oddaja z naslovom Malo dobrega – malo lepega. V njej skuša predstaviti ljudi, ki kljub krutosti in brezupu v svojih srcih uspejo ohraniti dobroto ter jo nesebično in za ceno svojega lastnega življenja dajati drugim. Njegove oddaje pomagajo ljudem, da lažje prestajajo trpljenje, jim vračajo veselje do življenja in zaupanje v prihodnost.

Na koncu zadnjega pisma Nijaz pozdravlja vse slovenske čebelarje. Med nami je preživel veliko lepih trenutkov, ki jih ne bo nikoli pozabil in ki mu zlasti v teh najhujših časih znova živo stopajo pred oči. Želi si, da bi nekdo prevedel vsaj eno od njegovih knjig v slovenščino, saj jih je pisal tudi zato, da bi jih brali naši čebelarji. Če bi mu želel kdo kar koli sporočiti, naj to stori na naslov:

N. A.
Juraja Najdhardt 4/II
71000 Sarajevo
BiH

ŠTAJERSKI ČEBELARJI SO SLOVESNO PRAZNOVALI 100. OBLETNICO ROJSTVA VELEČEBELARJA FRANCA KIRARJA

prof. JANEZ MIHELIČ

Medobčinska zveza čebelarских družin Maribor in Srednja kmetijska šola v Mariboru sta ob 100. obletnici rojstva velečebelarja in čebelarskega izumitelja Franca Kirarja – ob veliki pomoči potomcev družine Kirar – organizirala spominsko strokovno srečanje čebelarjev. Srečanje je bilo 11. decembra 1993 na Srednji kmetijski šoli v Mariboru.

Srečanje je vodil znani mariborski čebelarski delavec Stane Sajevec. Udeležilo se

ga je več kot dvesto čebelarjev, seveda predvsem iz Štajerske, nekaj pa jih je bilo tudi od drugod, med drugimi tudi predsednik ZČDS Marjan Skok. Vse udeležence je najprej pozdravil predsednik Medobčinske zveze čebelarских družin Maribor Darko Korošec. Poudaril je, da je bil velečebelar Franc Kirar že pred vojno eden največjih slovenskih čebelarjev in da so njegovi izumi v čebelarstvu zelo vplivali na vse štajerske čebelarje. Nedvomne so njegove velike

Uvodni referat je imela vnukinja velečebelarja g. Maja Kirar. Foto: J. Mihelič

zasluge za razvoj modernega čebelarstva v tem delu Slovenije. Zato je prav, da počastimo njegov spomin in obudimo njegove dosežke, od katerih so nekateri živi še danes. Strokovno srečanje ob 100. obletnici njegovega rojstva je tudi moralna dolžnost štajerskih in še posebej mariborskih čebelarjev, saj je bil velečebelar Kirar njihov someščan.

Drugi govorniki so v svojih referatih predstavili delo Franca Kirarja. Najprej je o njegovi življenjski poti govorila gospa Maja Kirar, vnukinja znanega velečebelarja. V svojih spominih je predvsem poudarila veliko ljubezen svojega deda do čebel, za velečebelarja pa je to že izjemno. Predvsem pa je bil odličen gospodar, saj je poklicno čebelaril več kot s štiristo panji, in kar je še zanimiveje, nikoli ni imel težav pri prodaji medu. Že tedaj je torej znal dobro tržiti. Že danes se veliko čebelarjev spomi-

Na razstavi so bili vsi tipi Kirarjevih panjev, ki si jih ogleduje njegov naslednik Janko Pislak.

nja njegove medice, ki je bila nekaj posebnega, žal pa se recept ni ohranil.

Ivan Flac je nato predstavil Kirarjev panjski sistem. Zanimivo je, da je Kirar razvil svoj panjski sistem in skušal z njim rešiti dva velika problema, značilna za njegov način čebelarjenja. To sta problem hitre kristalizacije medu (strjenega medu – melicitoze) in problem dolgotrajnega prevažanja čebel. Prvo težavo je odpravil s pločevinno v mediščnih satih, s katerih je kristaliziran med skupaj s celicami postrgal do dna celic, drugo pa z velikim panjem, prostorom v vmesni steni in zgornjo ventilacijo, kamor so se čebele umaknile, če je bilo med prevozom prevroče. Posebni široki sati v medišču so omogočili čebelarjenje brez matične rešetke. Da je hitreje delal, je v medišča vgradil tudi posebne kasete. Na kratko, to je bilo jedro njegove prilagoditve na tamkajšnje razmere za čebelarjenje. Nedvomno gre za povsem izvirne rešitve. Nekatere so veliko pozneje začeli uporabljati celo v Ameriki, na primer armirane satnice.

O njegovem delu na področju selekcije čebel je v imenu znanega mariborskega čebelarja Stanka Šauperla, ki je zbolel, poročal Stane Sajevec. Poudaril je, da je Kirar uporabljal že nekatere sodobne metode odbire, predvsem pa se je zavedal, da je ključ do uspeha v čebelarstvu kakovostna matica. Prav zato je še posebej skrbel za svojo plemensko tvarino. Na poseben način je družinam dodajal matice.

Najprej jih je skopal v medeni bezgovi kopeli, nato pa jih je dodajal s tulci iz bezgovega lesa. Ta čas največji slovenski čebelar Janko Pislak je pravzaprav Kirarjev naslednik. V svojem referatu je poudaril, da so se razmere za čebelarjenje od Kirarjevih časov zelo spremenile, zato so se v tehnologiji pojavile nove zahteve, ki se jim morajo čebelarji prilagajati. Kljub temu so se čebelarji in tudi on sam od Franca Kirarja veliko naučili in številne stvari so žive še danes.

Janez Brvar je nato spregovoril o ekonomiki v čebelarstvu Franca Kirarja. Poudaril je, da je bil Kirar izjemen praktik, vsako svoje delo v čebelarstvu pa je temeljito premislil tudi po ekonomski strani, to pa je za velečebelarstvo gotovo poglavitno. Po posvetu so si udeleženci v prostorih šole ogledali zelo zanimivo razstavo Kirarjevih

Prašilčki, ki jih je Kirar uporabljal za vzrejo matic.

panjev in opreme, ki je še ostala pri nekatereh čebelarjih.

Po posvetu je družina Kirar pripravila za organizatorje pogostitev, v njihovem imenu pa se jim za to prisrčno zahvaljujemo.

zkušnje naših čebelarjev

PRVI IZLETNI DAN

PAVEL ZALETEL

Zimski čas je skoraj za vso naravo čas mirovanja. Tudi za naše čebele. Zdaj čebele ne mirujejo zaradi zimskega spanca, ampak zato, ker jim nizke temperature preprečujejo gibanje – preletavanje. Že novembra, ko je pritisnil mraz, so se čebelje družine stisnile v gruče. Čim bolj pritiska mraz, bolj se stiskajo v gručo okoli matice. Od novembra do konca januarja je temperatura v njej tudi do 28 °C. Konec januarja pa zaradi prve zalege čebel temperaturo povečajo na 35–36 °C. Zmožne so celo v razdalji 15 – 20 cm to toploto uravnnavati s toploto, ki prihaja od zunaj. Največji sovražnik čebeljih družin pozimi ni mraz, ampak vlaga, preprih in nepravilna hrana. Čim nižja je temperatura v zimski gruči, tem manjša je poraba hrane. Če se temperatura v gnezdu povečuje, je večja tudi poraba hrane. Preostanki hrane se zbirajo v blatniku, ki je zgrajen iz zelo prožnega veznega tkiva, tako da čebele lahko dalj časa zadržujejo precej blata, med zimskim mirovanjem celo do pet mesecev. Seveda pa to velja le, če so bile družine pravočasno in pravilno zazimljene in če imajo v tem času na razpolago res najboljšo hrano, to je dober med ali še bolje predelano sladkorno raztopino. Čim manj nepre-

bavnih snovi vsebuje hrana, tem pozneje se napolni blatnik. Polnjenje blatnika pa je odvisno tudi od zimske porabe hrane. Kot je znano, čebele porabijo več hrane, če so vznemirjene zaradi prepriha v panju, ropota v čebelnjaku, udarcev ali celo pogostega trkanja po panju, miši, ki so zašle v panj, brezmatičnosti, kljuvanja ptic po žrelu itd.

Poleti se čebele trebijo zunaj panja, med poletom, pozimi pa velikokrat ni tako. Če so blatniki polni, temperatura zraka pa čebelarom onemogoča izlet, se te otrebijo v panju, to pa je lahko tudi vzrok za izbruh bolezni. Zato ni nič čudnega, da čebelarji, ki so nepravilno ali pomanjkljivo zazimili družine, že po dobrem mesecu, ko čebele ne izletajo več, s strahom pričakujejo pomlad.

Prvi izletni dan je navadno v zadnji tretjini januarja ali v prvi tretjini februarja. Čebelar naj se na to pripravi po vsakem sneženju. Zato naj s strehe čebelnjaka in prostora pred čebelnjakom odstrani sneg, tako da se bo sneg stopil in prostor okoli čebelnjaka vsaj deloma osušil. Tako na izletni dan čebele ne bodo padale v sneg niti v luže ali v blato. Za dan, ko nam bodo vremeno-

slovci napovedali sončno vreme in dvig temperature nad 10 °C, pa se dobro pripravimo. Če se le da, moramo biti ta dan pri čebelnjaku. Tudi mlajši čebelarji-začetniki bodo imeli dovolj dela, čeprav imajo majhno število panjev. Kadar imamo čebele v neposredni bližini hiš, opomnimo na trebljenje čebel sosedu, da ne bo hude krvi zaradi obešenega perila ali parkiranih avtomobilov. Če je okoli čebelnjaka še kaj snega, ga odmečimo in prostor posujmo s slamo, senenim drobirjem oziroma materialom, na katerega se bodo čebele pri treblitvi usedale. Če pa je snega preveč in nas priganja čas, prostor pred čebelnjakom prekrijemo s starimi ponjavami ali podobnim. Spomladi je škoda vsake čebele. Naši predniki so dejali: »Spomladi vsaka čebela krajcar!« Če se namreč čebela pri izletu usede na mehek sneg, se začne zaradi svoje lastne toplote pogrezati vanj. Zaradi mraza otrpne in umre. Za družino in seveda tudi za nas je izgubljena. Če je sneg poledenel – trd, jim ne škoduje toliko. Ko se čebela na njem odpočije, se največkrat dvigne in vrne v panj. V zavetni legi v bližini čebelnjaka namestimo tudi napajalnik. Čeprav je le majhna verjetnost, da ga bodo čebele že ta dan uporabljale, je dobro, če deluje od prvega izletnega dne dalje, seveda, če je dovolj toplo. V nasprotnem primeru ga izpraznimo, da v njem ne bi zamrznila voda.

Še preden začnejo čebele množično izletavati, panjem odstranimo vratica, pažni material in okenca ter iz panjev potegnemo vložke iz strešne lepenke. Če so AŽ panji izdelani tako, da lahko spredaj v celoti odstranimo deščico z žrelom, jim moramo potegniti vložek s prednje strani. Če v panju nimamo vložkov, s strguljo očistimo tla panjev mrtvic in drobirja. Panj vnovič zapremo z okencem. Vrata in pažni material položimo na sonce, tako da se čim bolj posuše, a da jih čebele ne zamažejo z iztrebki. Če so čez zimo priprta žrela posameznih panjev, jih odpremo do konca, da pri izletavanju ne ovirajo čebel. Vložke, ti morajo biti oštevilčeni, da jih ob morebitni bolezni čebel vstavljamo vedno v iste panje, dobro pregledamo. Po drobirju ugotovimo, koliko ulic obsega gnezdo, koliko hrane so porabile in kje je gnezdo: ali spredaj, zadaj ali levo, desno... Po mrtvicah ugotovimo, kako so čebele prezimile. Če je veliko mrtvic pri žrelu, je verjetno, da družino pesti lakota. Mrtva trotna zalega pa kaže na trotnost matice. Med mrtvicami lahko najdemo tudi mrtvo matico. Torej je družina brezmatična. Kristali medu nas opozarjajo, da družina trpi za žejo, in sicer zaradi nepravilne – kristalizirane hrane. Če pa je drobir zamazan s trebežem, vemo, da je v panju griza ali celo noseča. Čebele so največkrat grizave zaradi neustrezne zimske hrane ali zaradi prepoznega

dokrmiljenja, saj hrane niso mogle predelati. Taka hrana se tudi zelo rada skisa. V zvezek si sproti zapišimo vse značilnosti posameznih družin. Šele zdaj vložke očistimo in jih postavimo na sonce, da se posušijo. Mrtvice vedno stresemo v papirnato škatlo, pozneje pa jih zažgemo ali vsaj zakopljemo.

Nakladni panji so nameščeni na lege ali stojala, ki morajo biti daljša vsaj za en panj. Teh panjev pri čistilnem izletu ne odpiramo, ampak jim sprostimo le sponke, ki vežejo podnico s prvo naklado. Poleg panja, na lego, namestimo čisto suho podnico iz skladišča, nanjo pa premostimo panj s streho vred, toda brez stare podnice. S podnice razberemo vse tiste, kar smo pri AŽ panju razbrali iz vložka. Ko podnico očistimo, jo posušimo in ožgemo s spajkalom, zlasti če sumimo o kaki bolezni čebel. Šele takšno lahko uporabimo pri drugem panju.

Ko sonce obsije žrela, da se dovolj ogrejejo, začnejo izletavati prve čebele. Tem se pridružujejo vedno nove. Kaj hitro je v zraku večina čebel. Spreletavajo se okoli čebelnjaka in trebijo. Le redkokdaj pa se vse družine spreletijo v enem dnevu. Največkrat zamudijo dobre in močne družine. V panj, ki ne izletava, pihnemo. Če družina narahlo zašumi in se hitro umiri, je z njo vse v redu. Ker dobro prezimuje, se ji pač ne mudi s trebljenjem. Pustimo jo pri miru. Kadar pa ni odziva niti na trkanje, je v panju verjetno mrlič. Zaradi zanesljivosti panj pregledamo še od zadaj. Če ugotovimo smrt družine, panj na žrelu in zadaj dobro zapremo. Vrata ali streho (LR) označimo. Pregledali ga bomo pozneje, ko bo dovolj toplo in bomo imeli več časa. Dobro izletavanje čebel iz posameznih panjev je dobro znamenje. Družine so v redu. Včasih pa iz posameznih panjev skoraj ni čebel. Čer trepečejo s krili in žalostno lazijo okoli žrela, to pomeni, da stradajo. Lakota se največkrat pojavi zaradi tihega ropa jeseni ali zaradi popolne kristalizacije medu. Te družine so navadno slabiči, zato jim moramo takoj pomagati. Najbolj preprosto in najbolje je, če taki družini odpremo panj in na vsako stran gnezda, kolikor ga sploh še je, namestimo po enega ali dva medena sata iz zaloge. Notranjima satoma, ki ne smeta biti hladna, naredimo v med nekaj zarez, da čebele lahko takoj sprejmejo hrano. Če pa nimamo rezervnega medenega satja, zapremo žrelo panja in ga prenesemo v toplej prostor. Skozi mrežo na okencu obrizgamo čebele s sladkorno raztopino, v pitallnik pa nalijemo tekoč mlačen med, vendar tega ne smemo razredčiti z vodo. Ko čebele poiščejo in shranijo med v satje, počasi ohladimo prostor, da se čebele stisnejo v gručo. Panj zdaj prenesemo na staro mesto v čebelnjak.

To delamo seveda le pri družinah, ki so vsaj še nekoliko živalne, vendar pa od take družine to leto verjetno ne bomo imeli veliko koristi. Včasih pa čebele tekajo po bradi sem in tja, se na njej otrebijo in vrnejo v panj. Marsikatera skuša vzleteti, vendar pade v travo pred čebelnjak. Tu skuša vzleteti in se vrniti v panj. Ker tega ne zmore, poskakuje. V tej družini gospodari pršica. Pršičavih družin sicer v zadnjem času k sreči skoraj ni več, posebno ne tam, kjer smo pred leti čebele dimili s folbexom VA.

Najpogosteje se čebele trebijo na bradi zaradi griže in noseme. Griža bo z nekaj izleti in pojavom prve paše prenehala, nosema pa ne in se bo brez čebelarjeve pomoči še razbohotila. Toda zdaj še ni čas za zdravljenje noseme. Če v okolici žrela opazimo le nekaj gostih in temnih trebežev, lahko posumimo na brezmatičnost. Tudi ko se druge čebele povečini pomirijo in vrnejo v panj, čebele brezmatičnih družin še vedno nemirno begajo pred panji. Če nam čas dopušča in imamo rezervne družinice, tako družino takoj pregledamo, ali je res brez matice. Računati moramo namreč tudi na to, da nekatere matice začnejo včasih zalegati zelo pozno. Tedaj se čebele vedejo zelo različno. Brezmatični družini dodamo rezervno matico. Najbolje, da kar s celotno vsebino prašilčka.

Ko so čebele že v panjih in se spet stiskajo v gruče, panjem vrnemo vložek, jih zapazimo s posušenim pažnim materialom, namestimo vratica in panje zapremo. Vratc seveda ne zapremo, če pazimo s penasto gumo. S toplo vodo, ki smo ji dodali nekaj razkužila, pomijemo brade, panjske končnice, doletne deske in morda še druge onesnažene dele čebelnjaka. Pred njim odstranimo vse mrtvice, jih zakopljemo ali zažgemo.

Če so tla betonska ali drugače tlakovana, jih polijemo z vrolo vodo in zribamo. Zamazan čebelnjak pač ni v »ponos« nobenemu čebelarju. Pri slabših pripravah žrela, saj so v prihodnjih toplih dneh lahko žrtve ropa. Ropanje se namreč pogosto pojavlja tudi spomladi, odpravimo pa ga prav tako s težavo kot poleti ali jeseni. Pri močnih družinah ne zožujemo žrel, saj takšni panji radi rosijo, zato se v njih nabira preveč vlage, ki hitro povzroči plesnivost stranskega satja.

Kakršnokoli nepravilnost ali posebnost pri posamezni družini vpišimo v zvezek. Tako imamo ob koncu izletnega dne za vsako družino, če jih imamo le nekaj, popoln pregled njenega stanja. Če pa čebelarimo z več deset ali nekaj sto družinami, pišemo nove zapiske le za družine, ki po nečem iztopajo. Vsekakor nam pregled brad ob izletnem dnevu pove veliko več kot pa kakršno koli brskanje po panjih, le-to pa je v tem času za družine še kako škodljivo. Posnemajmo stare, izkušene čebelarje. Ti nikoli brez potrebe ne pregledujejo čebel – niti med letom ne.

Po prvem izletnem dnevu zima velikokrat vnovič pokaže svoje zobe. Zapade nov sneg in temperatura znova pade. Čebele se spet stisnejo v gručo okoli zalege. Ne glede na vreme pa se čebelje družine hitreje razvijajo. Če je po otrebitvi le toliko toplo, da izletavajo le posamezne čebele, je najbolje, da panjem zasenčimo (ne zapremo) žrela. Tako na videz lepo vreme namreč prav lahko prevara čebele, da izletavajo v mrz po vodo in obnožino, te pa ponavadi v tem času tako ali tako ni še nikjer, zato izletavajo v smrt. Z zasenčenjem žrel čebele prisilimo, da za nekaj časa še obmirujejo, preden jih zajame vsesplošni spomladanski nemir.

PRODAM nove AŽ panje, izdelane iz kvalitetnega lesa na 5, 7, 7 standard, 9 in 10 satov, lipove AŽ satnike, lesene sipalnice (5-10 S), kozice na 11 in 15 S in ostali čebelarški pribor iz lesa po naročilu, stojala za žico, AŽ 10 S z vgrajenim osmukalnikom. Jože Gramc, Ob studencu 44, 61260 Lj.-Polje, telefon (061) 482-657.

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME

Čebelarji, nabavite sodobno čebelarško opremo pri proizvajalcu z dolgoletno tradicijo

Nudimo vam:

- Vse vrste točil iz aluminijaste in nerjaveče pločevine z ročnim gonilom ali avtomatskim krmiljenjem
- stroje in pripomočke za odkrivanje satja v več izvedbah
- parne kuhalnike voščin
- posode za shranjevanje medu iz nerjaveče pločevine različnih dimenzij
- osipalnice in drug čebelarški pribor

SE PRIPOROČAMO!

ANTON LOGAR, Zupanova 1, 64208 Šenčur, telefon (064) 41-663, 43-123.

AŽL PANJI V MAJHNIH ČEBELNJAKIH NA KOLESIH

LOJZE LIČEN

Možnosti, ki jih daje človeku nova tehnologija, smo izrabili tudi čebelarji. Z dolgoletnim opazovanjem čebel in upoštevanjem zakonitosti njihovega življenja je postopno nastal AŽL panj. Prednosti tega panja pa so bile v več člankih predstavljene tudi v Čebelarju. Nekaj novogoriških čebelarjev, ki uporabljajo AŽL panj, pa je ustvarjalno nadaljevalo tehnološke izboljšave. Uvedli so nekatere novosti, ki zelo poenostavijo čebelarska opravila v čebelnjaku ter prevažanje panjev na pašo. Te novosti so tako imenovani majhni čebelnjaki v AŽL panjih na kolesih.

Štiripanski čebelnjak v enem bloku

Omenjeni majhni čebelnjaki so primerni za čebelarje z majhnim številom čebeljih družin.

Štiripanski čebelnjak v enem bloku – četverček (slika št. 1) sta izdelala zakonca, čebelarja iz Nove Gorice. Čebelar iz Goriških Brd je izdelal v enem bloku osmerek, to je dvojni štiripanski čebelnjak, dodal pa mu je še en panj s tehtnico. Čebelnjak je na sliki št. 2 in 3. Ta čebelnjak ima spodaj, pod panji, rezervne družine v šestih majhnih panjih, ki so med seboj ločeni in premični. Na sliki št. 4 pa vidimo petpanjski čebelnjak v enem bloku – peterček z dodatnim panjem s tehtnico. V tem panjskem bloku je na vrhu panjev prostor za pet rezervnih družin. Peterček je izdelal čebelar iz Nove Gorice.

Kakšne so prednosti majhnih čebelnjakov?

1. Panji v čebelnjaku so leseni. Blok panjev je ob straneh, spodaj in na vrhu obdan s stiroporom in prekrit s pločevino. Vrata na zadnji strani panjev so dodatno obložena in zaščitena s penasto gumo. Tako v panjih ni vlage, ohranjajo pa tudi primerno toploto. To pa je za čebele zelo

Večja izvedba z osmimi panji in panjem s tehtnico.

*Pogled od zadaj, kjer so
lepo vidne rezervne dru-
žine pod panji.*

pomembno, saj čebele porabijo znatno manj medu za »kurjavo«. Večja je tudi zmogljivost zaleganja matice. Vemo, da mora biti med zaleganjem temperatura v panju 35 stopinj, in to tako podnevi kot ponoči.

2. Čez celo zadnjo stran čebelnjaka je pločevinasta loputa v enem ali v dveh delih. Ko je odprta, daje senco. Čebelar tako udobneje in lažje dela, čebele pa so mirnejše. Čebelar lahko opravlja manjša opravila v deževnem vremenu. Senca je zelo dobrodošla, zlasti pri odzemanju cvetnega prahu in mlečka.

3. Prevoz majhnih čebelnjakov je zelo preprost. Četverček lahko prevažamo na prikolici manjšega osebnega avtomobila, npr. katrce. Z dvigalom za avto si pomagamo pri nakladanju in razkladanju čebelnjaka. Tudi čebelnjak peterček in osmerček lahko prevažamo z večjo prikolico in močnejšim osebnim avtomobilom.

Petpanjski čebelnjak v enem bloku.

4. Ker so panji med seboj povezani v en blok, za njihovo izdelavo porabimo manj lesa.

5. Čebelnjak lahko namestimo na različnih prostorih, tudi na takšnih, ki niso povsem ravni.

6. Med pridelujemo na kolesih.

Gotovo so možne še nove izboljšave, ki so jih čebelarji že odkrili ali pa jih še bodo. Lepo in koristno bi bilo, če bi jih predstavili v Čebelarju ali v medsebojnem pogovoru.

Prosimo vodstva vseh čebelarskih društev, da nam najpozneje do 10. marca sporočijo naslove in telefonske številke vseh poverjenikov za dovoz čebel na pasišča. Seznam bomo objavili v aprilski številki SLOVENSKEGA ČEBELARJA. Prispevajte pri urejanju pasišč. Služba opazovanja in napovedovanja medenja.

Uredništvo

OB 220. OBLETNICI SMRTI ANTONA JANŠE

dr. JOŽE RIHAR

Pri pridelovanju medu je s poskusi ugotovil, da nanosijo čebele ob dobri paši v izdelano satje sedemkrat toliko medu kot v satje, ki ga morajo sproti graditi. Zato je pridelovanje medu zanj donosnejše kot pridelovanje voska, to pa je ugotovitev, ki velja še danes. V ta namen je shranjeval vse razpoložljive čebelje in trotovske satje. Takoj ko je bilo satje polno, ga je odvezal, iztočil iz njega med in ga znova vstavil.

Ko govori o pridelavi medu in voska skupaj z obnovo satja, pravi, da je na ta način vedno posloval z dobičkom. S tem preprečuje rojenje, dovoljuje pa ga samo toliko, da se popolni številu prodanih panjev. Dobi več medu in voska, hkrati pa svoje stare panje tudi pomladi, tako da nobena družina ni v starem panju več kot dve leti. Na ta način – zaradi zapletenosti ga na tem mestu ne moremo podrobneje predstaviti – je preprečil izrojitev, satje iz 4 naklad je že med letom, pretopil v vosek, jeseni pa še v preostalih, iztisnil iz enakega števila naklad med ter obnovil satje polovice panjev.

Janšev poglavitni namen čebelarjenja je bil pridelovanje medu in voska. Če se v svojem prvencu »Razpravi o rojenju čebel«, loteva osrednjega problema gojenja čebel, se ga zato, ker rojenje praviloma zmanjša količino nabrane medu. To se ne zgodi samo, če čebele rojijo ob slabi paši, neposredno pred izdatno glavno pašo (Taranov, 1947).

Metode, opisane v sodobnih čebelarskih učbenikih in katerih cilj je preprečitev rojenja, povečanje pridelka medu oziroma zmanjšanje hrane, potrebne za vzdrževanje čebelje družine, lahko prikažemo na več načinov.

Glede na uporabo matične rešetke, ki je sestavni in navidezno nujni del čebelarjenja v AŽ panjih, bi lahko vse postopke delili na take, ki so vezani na uporabo matične rešetke (Levicki, Simmins, Demaree z modifikacijami po Preussu, Millerju in drugih), in na tiste, pri katerih matična rešetka ni potrebna. Pri prvih je prostor za plodišče omejen, pri drugih lahko matica zalega prosto. Postopki, pri katerih lahko matica prosto zalega, imajo v biološkem pogledu nekatere prednosti, mikavni pa so tudi zaradi svoje ekonomičnosti.

Ko razpravljamo o preprečevanju rojenja in Janševem načinu čebelarjenja, pa moramo ve-

deti, da v Janševem času še niso poznali matične rešetke. Prvi jo je 40 let po Janševi smrti uporabljal Peter Ivanovič Prokopovič (1814) v Ukrajini, v splošno uporabo pa je začela prehajati dobrih 100 let po Janši, ko jo je vnovič odkril Avgust Hannemann (1877). Vprašanje je, kakšen odnos bi zavzel Janša do matične rešetke, če bi jo v njegovi dobi že poznali. Odgovor ne bo težaven. Če pregledamo sodobne učbenike čebelarstva, napisane v deželah, ki pridelujejo veliko medu, in v njih opisane postopke za preprečevanje rojenja, vidimo, da so protirojilni postopki, ki jih je uporabljal Janša, takšni, kakršni so opisani tudi v sodobnih učbenikih. Prav je, da temu vprašanju namenimo nekoliko več naše pozornosti.

Postopke, ki jih priporočajo, bi lahko razdelili na tri skupine:

1. Odvzemanje matic (Dzierzon, Berlepsch, Quinby).
2. Ohranjanje celovitosti družine v panjih z veliko prostornino (Janša, metoda proste matice, premestitev panjev, Kirarjevi potegnjeni sati).
3. Začasno ločevanje in vnovično spajanje družin (Janša, Korževski, Vaščenko, metode matic pomočnic oziroma dvo-ali več matični sistem).

Janša je tedaj rojenje preprečeval s posebnim načinom, s katerim je ohranjal celovitost čebelje družine, pa tudi po postopku, pri katerem je družine ločeval in jih vnovič združeval.

Po Dzierzonovem »diamantnem pravilu« matico odvezamo in uničimo, preden se pojavijo znamenja rojilnega razporedenja oziroma najpozneje 11 dni pred začetkom glavne paše. Pomankljivost tega postopka je v tem, da postane približno petina družin brezmatičnih, preostale pa so v drugem delu sezone oslABLJENE.

Berlepsch (in podobno Miller) matice ni uničil, ampak jo je priprl v matičnici. Pri tem postopku čebele potegnejo zasilne matičnike, in sicer zato, ker se počutijo osirotele. V tem primeru matice zalegajo manj, nekatere pa v kletki tudi odmrejo.

Po Taranovu (1955) gre pri sodobnem preprečevanju rojenja pravzaprav le za dve metodi: za ohranitev celovitosti čebelje družine ali za začasno razdiranje družine.

Najnaprednejši je postopek, pri katerem čebeljih družin ni treba ločevati in znova združevati. Pri tem načinu ima čebelar najmanj dela in lahko

oskrbuje veliko število družin, razmeščenih na različnih mestih v več čebelnjakih. Gojenje celovitih družin v panjih z večjo prostornino je najprimernejše v krajih z zgodnjo pašo.

Začasna delitev družin temelji na matici-po-

močnici, priporočljiva pa je v krajih s poznimi pašami.

Janša je uporabljal obe metodi.

(nadaljevanje prihodnjič)

z društvenega življenja

POVZETKI RAZPRAV NA REGIJSKIH POSVETIH ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ

M. RUNTAS, M. SKOK, J. MIHELIC

Glede na vedno težavnejši položaj čebelarjev je izvršni odbor ZČDS 16. oktobra 1993 sklenil, naj vodstvo zveze na vseh območjih pripravi posvetovanja in se skupaj s čebelarji na terenu dogovori o ukrepih za izboljšanje razmer v našem čebelarstvu. Na posvete smo vabili predsednike in tejnike ČD, predstavnike občinskih upravnih organov, pristojnih za kmetijstvo, območne veterinarske inšpekcije in veterinarje – svetovalce, odgovornega za zdravstveno varstvo čebel v regiji, predstavnika Kmetijskega inštituta Slovenije, ki vodi in opravlja raziskovalne naloge s področja čebelarstva, ter opazovalca in napovedovalca čebeljih paš.

Območni posvet za notranjsko, obalno-kraško in primorsko regijo, je bil 6. novembra v Sežani, 20 vabljenih ČD pa se ga je udeležilo, 38 predstavnikov ČD in drugih vabljenec. Posvet posavske regije je bil 7. novembra lani v Krškem, od 11 vabljenih ČD, pa se ga je udeležilo 19 povabljenec. Posvet pomurske regije je bil 9. novembra v Murski Soboti, od 26 vabljenih ČD se ga je udeležilo 25 predstavnikov; za gorenjsko območje je bil posvet 13. novembra v Kranju, od 30 vabljenih ČD pa se ga je udeležilo 38 posameznikov. Posvet podravskega območja je bil 20. novembra v Mariboru in od 31 vabljenih ČD se ga je udeležilo 38 povabljenec. Posvet dolenjskega območja pa je bil 23. novembra v Sevnem na Trški gori. Od 13 vabljenih ČD se ga je udeležilo 20 posameznikov. Posvet celjskega območja je bil 24. novembra v Celju in od 42 vabljenih ČD se ga je udeležilo 50 povabljenec. Posvet ljubljanskega in zasavskega območja je bil 30. novembra v Ljubljani, od 36 vabljenih ČD pa se ga je udeležilo 43 posameznikov. Zadnji v vrsti posvetov je bil 4. decembra, v Dravogradu in od 14 vabljenih ČD koroškega območja se ga je udeležilo 19 posameznikov.

Na območnih posvetih so sodelovali tudi predstavniki Zveze, bodisi predsednik ali tajnik ali urednik. Po enotnem dnevnem redu so povsod obravnavali gospodarske razmere v čebelarstvu, urejanje pasišč in izrabo čebeljih paš, zdravstveno stanje čebel in oskrbljenost z zdravili ter stike med čebelarskimi društvi in Zvezo.

Predstavniki Zveze je na vsakem posvetu v uvodu seznanili navzoče z naporji ZČDS za vključevanje čebelarstva v razvojno-pospeševalne načrte države, za zaščito domačega medu, za uvedbo davščin na uvoženi med ali omejitve uvoza na največ 200 ton na leto – to je že veljalo v leto 1992 in do julija 1993. Ker je vse več čebelarjev prisiljenih embalariti in prodajati svoj med, je Zveza izdala enotne barvne nalepke (navadne in samolepilne) za kozarce z medom, organizirala prodajo kozarcev za med v osmih krajih v Sloveniji, izdala reklamni letak o tem, kje porabniki lahko kupijo kakovosten domač med idr. Od maja do konca avgusta so lahko društva v štirih skladiščih blagovnih rezerv organizirano kupovala krmni sladkor po dokaj ugodnih cenah.

Predstavniki Kmetijskega inštituta Slovenije ter opazovalec in napovedovalec čebeljih paš sta navzočim predstavila delo opazovalno-napovedovalne službe, ki deluje od marca lani. Vso pašno sezono je čebelarje seznanjala z dnevnimi donosi in napovedovala čebeljo pašo bodisi na posameznih medovitih rastlinah bodisi lokacijah. Vsi podatki so bili čebelarjem dostopni po telefonskem odzivniku 24 ur na dan, občasno pa so bili objavljeni tudi v sredstvih javnega obveščanja.

Navzoče sta seznanila s pripravami na novi pravilnik o urejanju pasišč, vodstva ČD pa sta prosila, naj sodelujejo pri nameščanju opazovalnih postaj medenja, sprejemanju matic za progeni test in pri izdelavi pašnega reda, da bi se

izognili nepravilnostim pri razporejanju na posamezna pasišča.

Veterinarji – svetovalci so poročali o čebeljih boleznih in ukrepih za njihovo zatiranje. Številni pokrivajo veliko območje, zato še niso uspeli obiskati vseh čebelarjev oziroma vodstev ČD, vendar se vedno odzovejo na klic in obiščejo prizadetega čebelarja ali se udeležijo sestanka društva.

Navedimo nekaj največjih problemov, s katerimi se srečujejo čebelarji v posameznih okoljih:

- Obvezno je treba uvesti prelevmansko zaščito za uvoz medu ali vnovič omejiti količine uvoženega medu na 200 ton, kot je bilo od leta 1992 do julija 1993. Predstavniki vseh regij so zahtevali tudi obvezno označevanje-deklariranje, da gre za uvožen med.

- Zveza naj bo dejavnejša pri propagiranju prodaje kakovostnega domačega medu in medu, opremljenega za zaščitno znamko, poleg tega pa naj tudi z nižja stroške analize.

- Zveza naj oskrbi sladkor po svetovnih cenah ali regresira domačo proizvodnjo. To zahtevajo Primorci, Notranjci, Prekmurci, Podravci in Korošci.

- Prekmurci zahtevajo uvedbo sezonske registracije prevoznih čebelnjakov in znižanje pristojbin.

- Skupaj s Celjani Prekmurci tudi predlagajo, naj bi na nalepkah odpravili omejitev trajnosti medu.

- Po mnenju Posavcev je treba za reklamiranje čebeljih pridelkov bolj upoštevati lokalna sredstva javnega obveščanja. Gorenjci in Prekmurci zahtevajo odpravo davkov na čebelarstvo oziroma poenostavitev vodenja poslovnih knjig.

- ZČDS naj se začne ukvarjati tudi s trženjem pridelkov in na ta način zniža članarino. To zahtevajo Prekmurci. Korošci, Litjani in Slovenjebistričani zahtevajo, naj bi članarino oddvojili od naročnine za Slovenski čebelar in koledar.

- Primorci, Dolenjci in Korošci zahtevajo ustanovitev več zadrug.

- Ali je ZČDS storila vse, da v procesu lastninjenja povrne svoje nekdanje premoženje in pri lastninjenju Medexa trdno zastopa pravice kooperantov, upravičenih do lastniškega deleža, sprašujejo Primorci, Korošci, Gorenjci, Celjani, Prekmurci in Ljubljanci.

- Gorenjci in Korošci so kritizirali lani objav-

ljene članke o donosih medu v Slovenskem čebelarju, pa tudi premajhno upoštevanje regionalnih problemov v našem glasilu.

Po mnenju Posavcev, Gorenjcev, Podravcev, Dolenjcev in Ljubljancov bi morala ZČDS poskrbeti za finančno pomoč mentorjem čebelarskih krožkov in znižati ceno Priročnika za začetnike.

- Pri spremembi pravilnika o izrabi čebeljih paš je treba prisluhniti zahtevam lokalnih društev in uvesti sankcije za vse, ki ne bi upoštevali določil pašnih redov. To zahtevajo Primorci, Korošci in Ljubljanci.

- Posavci in Dolenjci so potožili, da niso dobili regresa za matice, Primorci pa kljub odlični legi nimajo niti enega vzrejevalca matic.

- Nad predragimi zdravili, slabo izbiri in previsokimi veterinarskimi in upravnimi pristojbinami za prevažanje čebel se pritožujejo Posavci, Podravci, Gorenjci in Prekmurci.

Velikanske težave še povsod razen na Gorenjskem, povzroča huda gniloba čebelje zalege, tudi zato, ker jo čebelarji prikrivajo.

- Bayvarola niso najbolje sprejeli Primorci in Notranjci.

- Prizadevnost veterinarjev-svetovalcev so pohvalili Posavci, Krašovci in Ljubljanci.

- Podravci so zahtevali sprejetje čebelarskega zakona.

Na regijskih posvetih v Posavju, Celju, Prekmurju in na Dolenjskem so navzoči sklenili nasloviti na vlado, ministrstvo za kmetijstvo ter ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj peticijo z zahtevo, naj bi domači med zaščitili s prelevmami, povečali izvozne spodbude in obvezno deklarirali ves uvoženi med. Z vsemi smo se dogovorili, da bodo kopijo peticije poslali tudi ZČDS. Do priprave tega povzetka so peticijo sestavili in jo poslali vladi in ministrstvom le Posavci. Že prihodnji dan je vlada spraševala ministrstvo, ti pa ZČDS, kaj je narobe s čebelarstvom. Žal so dogovorjeno peticijo poslali le iz ene regije, z ato pritisk na organe oblasti ni bil dovolj močan, da bi tu di čebelarjem, tako kot kmetom in vinarjem, ugodili pri naših zahtevah. Dopisi, zahteve in protesti ZČDS nimajo prave »teže«, če za njimi ni organiziranega pritiska čebelarjev s terena. Škoda, da vodstva društev tega ne razumejo ali nočejo razumeti!

SPOMIN NA FRANČIŠKA ROJINA

RUDI ROJINA

Februarja letos mineva 50 let od smrti nadučitelja, šolskega upravitelja, znamenitega čebelarja teoretika in praktika, čas-

tnega člana Slovenskega čebelarskega društva in dolgoletnega urednika Slovenskega čebelarja »Glasila Slovenskega če-

belarskega društva za Kranjsko in Primorsko, Koroško, Dolenjsko, Spodnjo Štajersko s sedežem v Ljubljani.

Bil je tudi velik ljubitelj narave, izvrsten lovec (kunar), lovski pisatelj, ribič, sadjar, vrtnar in pevovodja.

Francišek, po domače France, je umrl 1. februarja 1944, star 76 let, v hiši na Vodnikovi cesti 61 v Zg. Šiški. Pokopan je pri Sv. Križu v Ljubljani.

Zaman je čakal na žvrgolenje rdečegrlate taščice, ki je letala po njegovi sobi, mu sedala na glavo in naznanjala pomlad. Večkrat je ušla skozi okno, toda na klice se je vedno vrnila. Še pred pomladjo je blesk njegovih oči ugasnil in usta so onemela. Roki sta že pred leti postali nesposobni za pisanje.

Rojen je bil 3. oktobra 1867 dve hiši stran od tiste, v kateri je umrl. Njegov oče Anton je bil tesar, rezbar ter spreten in vnet ptičar. Ljubezni do čebel se je že kot otrok navzel od očeta.

Njegovo delo je bilo polnih 21 let osredotočeno na urejanje Slovenskega čebelarja. Urednik našega čebelarkega glasila je bil od ustanovitve Slovenskega čebelarkega društva, tj. od leta 1898.

Prva številka SŠ je izšla v času najhujših narodnostnih bojov. Časopis je pomagal dvigovati čebelarstvo prosvetljenost in splošno razvitost.

Že leta 1873 so se slovenski čebelarji združili in začeli izdajati »Slovensko čebelo«, ki je izhajala do leta 1883. Potem je začel izhajati »Slovenski čebelar in sadjerejec«, ki je izhajal do leta 1890. Oba časopisa sta pripravila pot »Slovenskemu čebelarju«, da se je med Slovenci-čebelarji lahko uveljavil.

Rojina je bil duša društva, predstavnik društvenega programa in čebelarke bratovščine. Pridobil je lepo število sodelavcev in znanih slovenskih čebelarjev. Pisal je tudi sam. Znani so zlasti njegovi »Spomini«.

Leta 1887 je dokončal učiteljske, potem je služboval na Kolovratu pri Litiji, v Dobravi pri Kropi, na Vačah, v Šmartnem pod Šmarno goro in 29 let v Šmartnem pri Kranju. Leta 1900 je na Dunaju opravil tudi izpit za strokovnega čebelarkega učitelja.

Še neobjavljena fotografija F. Rojine, ki je nastala ob njegovi sedemdesetletnici.

V letih 1917/18 je bil vojak v Judenburgu in Lebringu.

Kot čebelar je bil znan tudi zunaj Slovenije, nekatere tedaj slavne evropske čebelarje pa je poznal tudi osebno. Bil je prepričan, da je kranjska čebela sivka odlična čebelja pasma in da je slovensko čebelarstvo enakovredno čebelarstvu drugih dežel.

Svoje znanje o sodobnem čebelarstvu je izpopolnjeval na potovanjih po evropskih državah – Avstro-Ogrski, Nemčiji, Franciji, Italiji – in s teoretičnim študijem. To mu je omogočala Kmetijska družba v Ljubljani, saj mu je plačevala potne stroške.

Rojina je bil človek dela. Njegovo delo ni bilo usmerjeno le k vzgoji mladine med šolskimi stenami, ampak tudi k napredku čebelarstva. Če ni bil pri čebelah, v sadovnjaku ali v gozdu, je urednikoval, bral in pisal.

Tudi za kmečko govorico je imel tanko uho in razvit posluš. Kot je znano, je

hribovske šolarčke na Kolovratu tako izpolnil v petju, da se je litijski okrajni glavar – tudi pevec – komaj ločil od njihovih glasov. Krajevnima veljakoma je kratko malo povedal, da so v kraju lahko ponosni na takega učitelja.

Nekaj let pred 2. svetovno vojno je imel med cvetenjem kovanja na oknu proti Šišenskem hribu 4-satni prašilček s stekleno steno. Tu je presedel ure in opazoval čebelarje življenje. Med medenjem je moral vsak večer zvedeti, kolikšen je bil donos srednje močne družine. Če ni prejel sporočila, je drug dan že vprašal, kaj se je zgodilo. Po točenju je moral obvezno dobiti velik lonček medu. Takrat so uporabljali še parafinske papirne lončke. Čebelarji, ki so ga obiskovali, so mu tudi povedali, da so kmetje na nekaterih ljubljanskih njivah posejali malorusko ajdo. Večkrat je spraševal, ali jo ogledujejo in kako medi.

Velike so njegove zasluge pri prevodu znamenite Janševe knjige »Popolni nauk o čebelarstvu« leta 1906. Gotovo je s tem odločilno pripomogel k nadaljnjemu razvoju našega čebelarstva, saj je nov način čebelarjenja uveljavil tudi AŽ panj. Zagovarjal je tudi preprost »kranjič« in mu skušal ohraniti nekdanjo veljavo. Včasih jih je imel tudi do

sto in v njih je znal mojstrsko čebelariti. Z njim je izumrl tudi zadnji iz družine starih mojstrov kranjičarjev.

Pripovedovati je znal zelo nazorno, živo in prijetno. Njegovo izražanje je bilo bogato, domače in hkrati zabavno. Bil je rojen pripovednik. Sam pesnik Oton Župancič je nekoč omenil, da čebelarja zato rad bere, ker je v njem vse povedano tako po domače. Ta izjava je najlepše priznanje Rojini kot uredniku Slovenskega čebelarja.

Po končani prvi svetovni vojni ob koncu leta 1918 so nekateri zagovarjali skupni čebelarški list SHS (Srbov, Hrvatov in Slovencev), ker da so ti narodi že davno združeni v Zedinjeni Jugoslaviji. Užaljen in razočaran se je odpovedal uredništvu – čeprav je želel pri tem delu dočakati 25-letnico – in izstopil tudi iz odbora. Zagovarjal je samostojno izdajanje Slovenskega čebelarja in napisal, da imajo drugi jugoslovanski narodi drugačne panje, drugačne paše, drugo čebeljo pasmo, drugo podnebje in sploh drugačne razmere kot Slovenci.

Rojina ni bil samo čebelar razuma, ampak tudi čebelar srca. Bil je zaščitnik slovenskega čebelarjenja, eden izmed čebelarskih pionirjev in – kot je zapisal SČ – cvet z drevesa slovenskega čebelarstva.

smrtnice

ANTON KUPNIK

Z društvenim praporom smo se maja lani lovrenški čebelarji poslovili od najstarejšega čebelarja v našem kraju, skoraj 90-letnega Antona Kupnika.

Vse življenje je bil iznajdljiv in delaven. Opravljal je težaško delo, saj je večino življenja gradil gozdne ceste, upokožil pa se je kot miner. Med obilico dela je še našel čas za čebele. Čebelaril je od rane mladosti, najprej v kranjičih, pozneje pa v AŽ panjih. Čebelaril je s 15 družinami.

Dolga leta je bil gospodar lovrenške čebelarke družine, odgovoren pa je bil tudi

za pasišča v našem kraju.

Ko sam ni zmozel več dela pri čebelah, je zanj navdušil in usposobil svojega zeta, tako da njegove čebele zdaj niso ostale brez gospodarja.

Ohranili ga bomo v prijaznem spominu.

Čebelarška družina
Lovrenc na Pohorju

VOJKO LOVŠE

Po hudi in kratkotrajni bolezni je v 74. letu starosti umrl čebelar Vojko. Konec septembra lani smo se od dolgoletnega ravnatelja šole, borca NOB, čebelarja, prosvetnega delavca in staroste tabornikov poslovili

številni Lovrenčani.

Z družino se je v naš kraj preselil leta 1949, ko je postal ravnatelj Osnovne šole Lovrenc. Tedaj je v Lovrenški kotlini začel tudi čebelariti. Kupil si je ličen čebelnjak z nekaj družinami in začel z mentorico uspešno čebelariti.

Hitro se je vključil v krajevno čebelarstvo organizacijo in bil večkrat tudi predsednik družine. Posebno delaven je bil, ko smo Lovrenčani priredili državno mladinsko tekmovalstvo in slavili 70-letnico naše družine. V zahvalo za vsa dela, ki jih je opravil v prid čebelarstvu, je prejel odličje Anton Janša III. stopnje.

Odslej bodo rože na njegovem grobu vabile čebele, naj obiščejo prijatelja, ki jim je posvetil velik del svojega življenja!

**Čebelarstvo družina
Lovrenc na Pohorju**

PETER KLANČNIK

Lani jeseni, ko so čebele še zadnjič v tem letu obletavale jesensko cvetje, se je od njih in od čebelarjev za vedno poslovil naš dolgoletni član Peter Klančnik.

Rodil se je leta 1915 v Podgorju v kmečki družini.

Kakor številne druge je tudi njega vojna vihra zanesla v nemško taborišče. Po vojni se je vrnil onemogel in bolan. Takrat si je priskrbel čebele. Večkrat je sam dejal, da so ga le-te rešile in spodbujale k življenju. Pridno je vestno je kmetoval in čebelaril na domači kmetiji. Čebele so ga spremljale vse njegovo življenje. Člani Čebelarskega društva Slovenj Gradec se ga bomo spominjali kot vztrajnega in poštenega čebelarja.

Čebelarsko društvo Slovenj Gradec

JOŽE OZEBEK

Septembra 1993 smo se poslovili od dolgoletnega in prizadetnega člana naše družine Jožeta Ozška.

Rodil se je pred osemindesetimi leti v kmečki družini v vasi Rovt nad Škofjo Loko. Čebelaril je že od

otroških let, saj so bile čebele pri hiši že več rodov, še iz časov ko se je čebelarilo s kranjci. Čebelaril je z 20 AŽ panji.

Pokojnik je bil skromen, a dober prijatelj. Na zadnji poti smo ga pospremili z čebelarskim praporom.

**Čebelarstvo družina
Škofja Loka**

MAKS KOTNIK

Mineva leto dni, odkar je v 78. letu starosti umrl čebelar Maks Kotnik.

Pokojni je bil vse življenje tesno povezan z naravo. Z očetom je dolgo drvaril v pohorskih gozdovih. Nekoč je med drvarjenjem v votlem deblu buke našel roj čebel in tako je že daljnjega leta 1930 začel čebelariti.

V lovrenški družini je bil dolga leta vesten blagajnik, bil pa je tudi soustanovitelj plemenilne postaje na Lamprehtovem vrhu na Kumenu. Začetnikom je rad podaril kakšen roj in jih vpeljal v skrivnosti čebel. Tako je čebele vzljubil tudi njegov sin, ki zdaj skrbi za njegove čebele.

Lahka naj mu bo pohorska zemlja!

**Čebelarstvo družina
Lovrenc na Pohorju**

LEOPOLD KUZMIČ

Po krajši hudi bolezni je ob koncu lanske čebelarske sezone v 64. letu starosti umrl Leopold Kuzmič.

Čebelariti je začel ob upokojitvi pred 7 leti. Čebelaril je z 20 čebeljimi družinami in jih vestno vzdrževal oziroma negoval. Čebele so mu dajale potrebno energijo, da je laže premagoval zahrbtno bolezen.

Za čebelarstvo so ga navdušili drugi čebelarji in mu tudi stalno stali ob strani. Nenehno je spremljal strokovno literaturo in skušal v svojo čebelarstvo vnašati tudi novitete. Svoje čebele je prevažal po širnem Prekmurju.

Dobrega čebelarja in člana naše družine bomo ohranili v lepem spominu.

**Čebelarstvo družina
Murska Sobota**

JOŽE PETAČ

Člani čebelarke družine Voklo smo se maja lani na šenčurskem pokopališču poslovili od našega dolgoletnega predsednika.

Jože je zagledal luč sveta leta 1910 v Mošah pri Smledniku kot otrok revne bajtarske družine. Mladost mu ni bila posejana z rožami, saj tedanje socialne razmere niso omogočale brezskrbnega in razposajenega otroštva.

Dolga leta svojega življenja je delal kot tekstilni delavec v kranjski tekstilni industriji. V tedanji tovarni Inteks je kot tekstilni mojster posredoval svoje izkušnje in znanje drugim vse do svoje upokojitve.

Pokojni Jože se je leta 1938 poročil in se preselil v Voglje. Tam je zgradil hišo in si ustvaril družino. Okoliški čebelarji so mu

čebelarstvo prikazali v tako svetli in vzvišeni luči, da se izzivu ni mogel upreti. Prve panje je kupil leta 1940. Začel je skromno, tako kot so pač dopuščale takratne razmere. S skrbnim in pametnim ravnanjem pa je napredoval in še pred nekaj leti čebelaril s 50 AŽ panji. Svoje čebele je rad vozil na smrekovo pašo na Puterhof.

Jože ni bil samo dober čebelar, ampak tudi sadjar. Njegove jableke so vsako jesen bogato obrodile.

Ob ustanovitvi Čebelarke družine Voklo je bil njen ustanovni predsednik. Vodil jo je približno 20 let. Bil je tudi član Čebelarke društva Kranj.

Za nesebično in požrtvovalno delo je prejel odličji Anton Janša I. in II. stopnje.

Stari rek pravi, da s čebelarjem umrejo tudi njegove čebele. Za Jožetove pa to ne velja, saj je svojega sina že v otroških letih vpeljal v skrivnostni svet čebel.

Čebelarke družina Voklo

PREDAVANJA ČEBELARKEGA DRUŠTVA OBČINE LJUBLJANA-CENTER v februarju in marcu 1994

Vabimo vse čebelarje in ljubitelje čebel na naslednja predavanja:

8. 2. ob 17. uri: **Občni zbor čebelarkega društva Ljubljana-Center**
15. 2. ob 17. uri: **Primerjava akaricidnih lastnosti fluvalinata in bayvarola**
Kako v svetu ocenjujejo kvaliteto medu, predavatelj prof. Jurij Senegačnik
22. 2. ob 17. uri: **Vpliv matice in rojenja na pridelek medu**, predavatelj dr. Janez Poklucar
1. 3. ob 17. uri: **Preventiva in higiena pri čebelarjenju**, predavatelj mag. Mira Jenko-Rogelj, dr. vet. med.

Občni zbor društva in predavanja bodo ob torkih v dvorani ZAVODA ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE SLOVENIJE, Miklošičeva 24, Ljubljana.

Vljudno vabljeni!

Predsednik ČD Ljubljana-Center
Dušan Holzbauer

POPRAVEK

V 1. številki Slovenskega čebelarja I. 1994 na 9. strani je bil objavljen NEPRAVILN PDATEK v članku **PREGLED ZIMSKIH MRTVIC**: Če hočemo ugotoviti navzočnost mikrosporidije, *Nosema apis* in pršice, *Acarapis woodi*, je treba pregledati zlasti:

– čebelje družine, ki jih nameravajo lastniki prevažati (prevoz na pašo ali prodaja) zunaj meja občine stalnega stojišča čebeljih družin ali več kot 20 km daleč v isti občini.

PRAVILNO JE: Vse čebelje družine, ki jih nameravajo lastniki prevažati tudi znotraj občine stalnega stojišča čebeljih družin, morajo biti pregledane na nose mavost, pršičavost in hudo gnilobo čebelje zalege.

Čebelarje prosimo, da popravek z razumevanjem sprejmejo.

Veterinarsko svetovalna služba za čebelarstvo

V SEZONI potrebujemo v večjem družinskem čebelarstvu pomočnika, predvsem pri točenju in prevozi. Prednost imajo mlajši kandidati brez alergije in z vozniškim dovoljenjem, inf. (061) 266-123.
PRODAM kamion Z635 za 50 Japljevih AŽ 10 S in 6 prašilčkov 6 S s čebelami ali brez, inf. (061) 574-878.

ČEBELARSKO podjetje išče izdelovalce opreme. Ponudbe Gloria d.o.o., Britof 147, 64000 Kranj.
KUPIM LR nakladne panje: nove ali malo rabljene za 35 DEM, z napako za 30 DEM, rabljene 10 DEM. Panji morajo biti urejeni, očiščeni, nekvalitetni satniki izločeni. Jože Šimec, Prešernova 15, 61000 Ljubljana.

PRODAM novo izvedbo zaklade, 5 in 7 S prašilčke – ročno cinkane, zbite satnike in TAM 5000 – atestiran, inf. (061) 654-073.

PREVOZE IN IZLETE ugodno za ČD organizira Globustours. Tel.: (061) 318-791 Ljubljana, (061) 737-682 Mengeš.

POGAČE za spomladansko krmljenje čebel izdelujem. Cena 140 SIT/kg. Pripravim tudi kvalitetne fluvalinatne palčke. Sotlar, tel. (061) 59-610.

MLETI SLADKOR ali pogače vam izdelamo – (061) 641-106.

ČD IDRIJA OBVEŠČA čebelarje, naj se za pomladansko pašo (resa) za področje Cerknega obrnejo na: Andreja Črnalogarja, Bukovo 58, 65282 Cerkno, tel. (065) 79-819.

KJE LAHKO KUPITE STEKLENO EMBALAŽO IN NALEPKE ZA MED

Da bi vam olajšali nakup steklene embalaže, smo se dogovorili s čebelarji z različnih območij, da bodo prodajali kozarce za med:

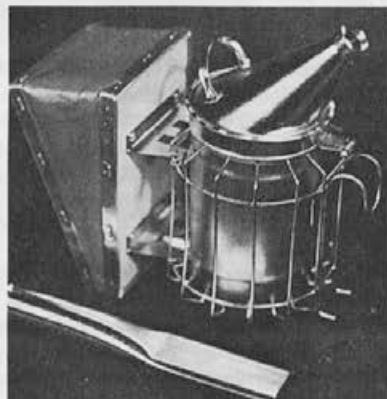
- **za Pomurje:** Medobčinska zveza čebelarskih družin Murska Sobota, vsak torek od 15. do 17. ure, dogovorite se z g. Antonom Štefkom, tel. (069) 48-265;
- **za Koroško:** vsak delavnik, dogovorite se z g. Alojzom Porijem, tel. (0602) 22-654, Ravne na Koroškem;
- **za Primorsko in Notranjsko:** vsak torek med 15. in 19. uro, pokličite g. Dušana Tomažiča, tel. (065) 65-254, Vrhopolje/Vipava;
- **za osrednjo Slovenijo:** vsak torek med 10. in 18. uro, pokličite g. Davida Ferleta, tel. (061) 487-876, Dobrunje;
- **za Dolenjsko:** vsak torek in petek ves dan, pokličite g. Poldeta Kolenca, tel. (068) 28-181, Novo mesto;
- **za Gorenjsko:** vsak dan razen nedelje od 15. ure dalje pokličite g. Braneta Kozinca, tel. (064) 733-203, Lesce.
- **za Celjsko:** vsak dan zjutraj ali zvečer, pokličite g. Petra Močnika, tel. (063) 742-434, Šibenik/Šentjur
- za Podravje:** vsako sredo in petek ves dan, pokličite g. Karla Štuklja, tel.: (062) 812-295, Slovenska Bistrica.

Na zalogi imajo kilogramske kozarce z navojem in kovinske pokrove po 40,00 tolarjev za komplet. Embalaže ne pošiljajo po pošti!

Zveza ima na zalogi tudi navadne in samolepne etikete za kozarce z medom. Naročite jih po telefonu (061) 210-992, pošljemo jih po povzetju.

KOVINSKA GALANTERIJA R A K O V E C

GUNCELJSKA CESTA 28/a
61000 LJUBLJANA
Tel.: (061) 51-076

NA ZALOGI IMAMO:

TOČILA ZA MED – AŽ + LR 3S Al.,

DB + LR 3S Al., AŽ + LR 4S Al., DB + LR 4S Al.

KOŠI ZA TOČILA – AŽ + LR, DB + LR

Odočne štule, gonila, stojala za odkrivanje satja, univerzalni kadilnik, zapahi krajši in daljši 2/2, LR sponke, zapah levi in desni, nosilec matične rešetke, sito dvojno in enojno, razstojišča AŽ za 7, 9, 10, 11, 12 satov, matične klešče, lovilec rojev AŽ- LR, ameriška razstojišča, univerzalne klešče za satnike, matične rešetke »Haneman«, žica za žičenje satnikov.

PRIPOROČAMO VAM NAKUP NAŠIH IZDELKOV PO KONKURENČNIH CENAH!

VEZAVA SLOVENSKEGA ČEBELARJA

Obveščamo čebelarje, da jim lahko revije Slovenski čebelar za leto 1993 vežemo. Vezava je trda z zlatim tiskom.

Cena vezave **prinešenih** revij je **1.000 SIT**. Nudimo pa vam tudi **komplet vezanih števil** za leto 1993, cena je 3.000 SIT.

Naročila sprejema tiskarna KURIR, Parmova 39, 61000 Ljubljana, telefon: 061/312-133.

IZDELAVA SATNIC – RUDI ANŽEL, Griže 44, Griže (Žalec)

IZDELAVA satnic – Tradicionalna izdelava hladno valjanih satnic vseh dimenzij v skladu s predpisi. Po predhodnem dogovoru je možna tudi kuha voščin za istočasno zamenjavo voska za satnice.

MIZARSTVO KRŽE – z dolgoletno tradicijo – VRHNIKA

Izdelujemo kakovostne AŽ panje po konkurenčnih cenah. Panji so iz kakovostnega smrekovega lesa in rogljičeni (cinkani). Satniki so iz lipovega lesa in vrtani za žičenje. Desetsatne AŽ panje lahko dobite takoj, za ostale vrste panjev tipa AŽ pa sprejemamo naročila.

Franč Krže, Idrijska 3, 61360 Vrhnika, telefon (061) 751-317.

**APIS M & D.D.O.O.
MARKO DEBEVEC
ČUŽA 7**

61360 VRHNIKA

telefon: (061) 751-282

Odprto: od 9.-12. in 16.-18. ure

PREDELAVA VOSKA V SATNICE PO UGODNIH CENAH

Vse čebelarje in čebelarstva društva obveščamo, da izdelujemo hladno valjane, nelomljive satnice vseh velikosti:

- urejeno imamo vso dokumentacijo in pogoje za izdelavo
- satnice izdelujemo na novih sodobnih strojih, velikost celic popolnoma ustreza naši kranjski čebeli
- vosek steriliziramo v oljnih sterilizatorjih pri 126 °C
- priporočamo vam, da se za nakup satnic dogovorite v okviru čebelarskih društev (ugodnejša cena), po dogovoru pa pridemo po vosek tudi sami
- iz enega kilograma voska izdelamo po dogovoru od enajst do dvanajst AŽ satnic
- cene za predelavo voska v satnice so v predsezoni, to je do konca februarja 1994, zelo ugodne, in sicer od 110 do 140 SIT od enega kilograma voska ali po dogovoru pri večjih količinah

ODPRTO IMAMO VSAK DELOVNIK OD 9.-12. in od 16.-18. URE, OB SOBOTAH PA OD 9.-12. URE.

PRIZNANO VZREJALIŠČE MATIC APIS M & D.D.O.O. VRHNIKA

sprejema prednaročila za kakovostne, izbrane in označene matice kranjske pasme. Konec maja in junija so na voljo čebelje družine na petih in sedmih satih.

LETNA ČLANARINA ZČDS ZA LETO 1994 ZNAŠA 2.150 SIT

Članarino ZČDS plačajte skupaj z društveno članarino blagajniku vašega društva.
Pri plačilu članarine boste brezplačno prejeli 12-stranski barvni koledar.

* * *

Časopis Slovenski čebelar je ustanovilo »Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko Koroško in Primorsko« leta 1898.

Izdaja ga Zveza čebelarskih društev Slovenije, Cankarjeva 3/II, 61000 Ljubljana, tel.: (061) 210-992, fax: 126 13 35.

Časopis izhaja v Ljubljani vsakega 1. v mesecu in je oštevilčen z zaporedno številko meseca. Časopisni (izdajateljski) svet sestavljajo: inž. Marjan Skok, Stanislav Hajdinjak, prof. Pavle Zaletel, dr. Janez Poklukar, dipl. oec. Aleš Mižigoj.

Uredniški odbor sestavljajo: prof. Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, mag. Franc Javornik, dr. Janez Poklukar, dr. vet. Mira Jenko, inž. Marjan Debelak in prof. Pavle Zaletel.

Glavni in odgovorni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Letna naročnina za nečlane znaša za leto 1994 2.500,00 SIT. Posamezna številka pa stane 250,00 SIT.

Članarina, skupaj z naročnino za Slovenski čebelar je 2.150,00 SIT.

Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu, vsako nadaljnjo besedo pa plačajo po veljavnem ceniku za splošne oglase.

Cene reklamnih oglasov: cela barvna stran na ovitku 25.000,00 SIT, v sredini 15.000,00 SIT, pol strani 7.000,00 SIT, četrt strani 4.000 SIT. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo je 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Cena splošnih oglasov je 40,00 SIT za besedo, enaka cena velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 40 besed.

Številka tolarkega žiro računa pri SDK v Ljubljani je: 50101-678-48636.

Po mnenju Ministrstva za informiranje Republike Slovenije (23/39-92) šteje mesečnik Slovenski čebelar med proizvode informativnega značaja, iz 13. točke tarifne številke 3, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

Tisk: KURIR p.o. Ljubljana, Parmova 39.

Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo.

® Bayvarol Strips

Trakovi za čebele

NOVO UČINKOVITO SREDSTVO

ZA UNIČEVANJE PRŠICE

VAROE

Bayer

AKTIVNOST ENCIMOV KAŽE POJAV
STRESA PO UPORABI NEKATERIH
ZNANIH AKARICIDOV,
KI SE UPORABLJAJO
PROTI VAROZI

BAYVAROL priporočamo
za zatiranje varoze zaradi
njegove velike učinkovitosti,
enostavne uporabe in
najmanjše škodljivosti
za čebele in čebeljo zalego.
(Sulimanović in sod. Svetovni čebelar-
ski kongres, Peking 1993)

